

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

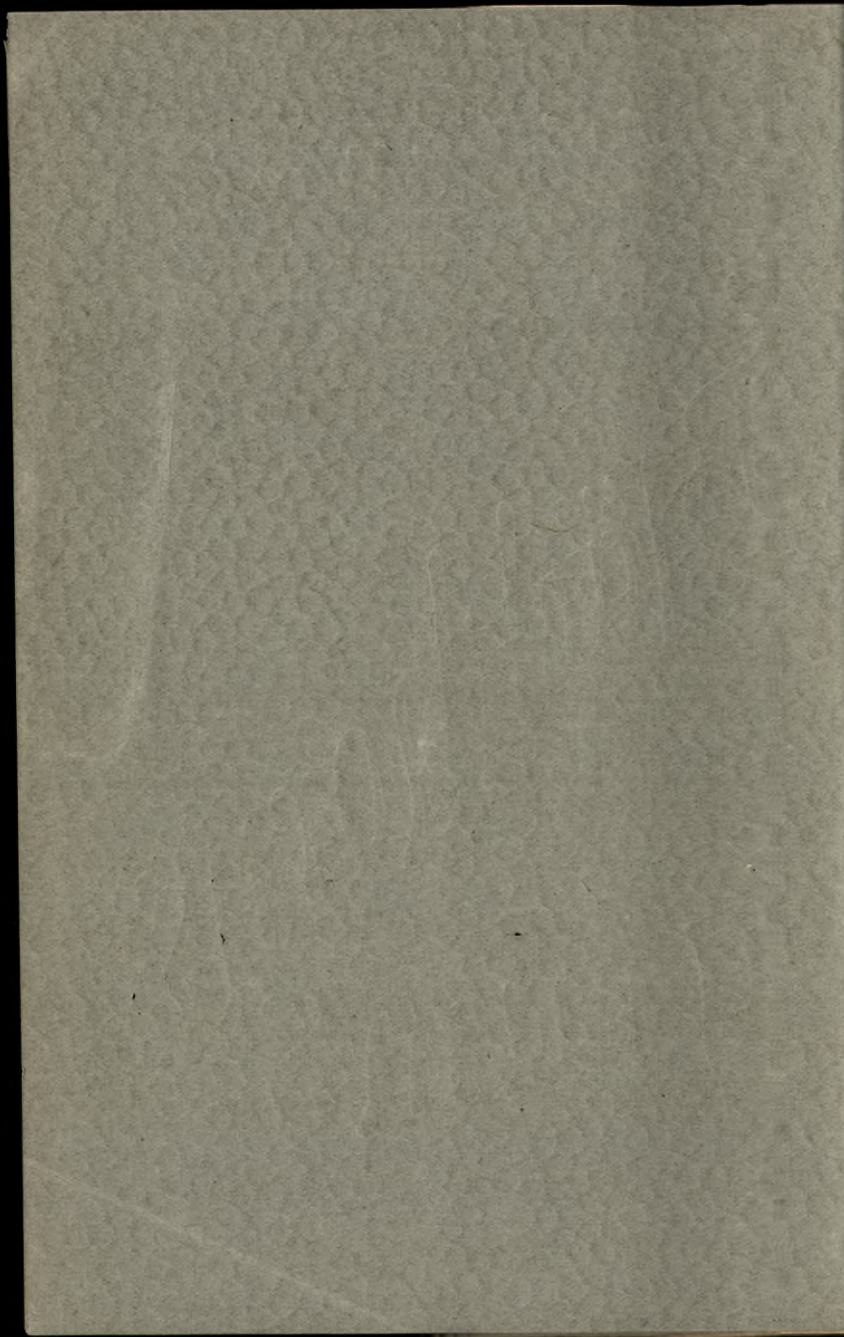

UPPSALA
UNIVERSITET

Håkan

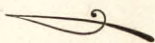
Cedervall

Bläckhorns.
grumms.

C184

BLÄCKHORNSGRUMS.

Skizzer och Humoresker

af

— HÅKAN. —

I.

Helsingborg.

Johan Svenssons bokhandel.

(*Esaias Olin.*)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Helsingborg
Tidningsaktiebolaget Skåne-Hallands boktryckeri

1896

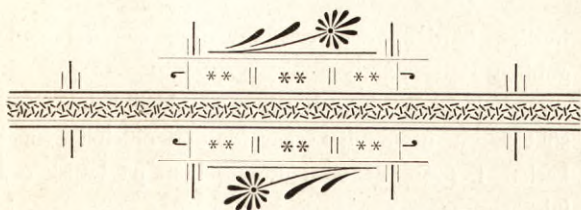
FÖRORD.

Det utgör ju ett af tidens sträfvanden att bereda affallsprodukter ett nyttigt användande. Det som här bjudes den — hoppas jag — öfverseende läsaren är endast affallet från en mångårig publicistisk verksamhet och gör icke anspråk på att höja sig öfver den efemerä rang, som tillkommer tidningspressens dag-sländor.

Men man har försökt inbilla mig att det lilla urval af äldre och yngre småbitar, som här föreligger, skulle kunna för stunden roa och intressera en större allmänhet. Skulle detta besanna sig, så betyder ettan å titelbladet att fortsättning kan väntas. I motsatt fall innebär den endast en tom hotelse.

Helsingborg i September 1896.

Författaren.

Genom rutan.

Julberättelse.

Det fans ingen tid på hela året, då gamle kamrer Butterman var vid så dåligt lynne, så vresig och tvär, som just om julen, och allra värst var det sjelfva julafton.

Hvad skulle väl en gammal inkarnerad ungskarl, som innerligt och djupt föraktade allt hvad familjelivets lockelser hette, då taga sig till? Klubben, den gemytliga viraklubben i innersta rummet på »Sällskapet», var ju sprängd för aftonen, vet jag, ty både apotekaren och tullförvaltaren och de andre hedersprissarne voro familjefäder, och fast de annars aldrig sveko sin plats vid toddyglaset och virabor-det, måste de dock göra ett undantag för julaftonen. Då gick det kan tänka inte an att fly från den

husliga härden, och det var detta som förargade gubben Butterman.

Väl hade då och då någon klubbkamrat försökt lägga ut familjekrokar för den ohjelpige ungkarlen i form af en bjudning hem på lutfisk och julgröt.

Men tycker någon det!

Barntumult, halvesugade karameller på förmaksstolarne, skallror och trumpeter, julklappar och det värsta af allt — konversation.

Nej, gubben Butterman betackade sig.

Hellre då gå som en enstöring — en qväll om året.

Men lång var den, ohyggligt trist och lång.

Och så var det systersonen förstas, Emil, som kamrern förr haft så mycken glädje af och hjälpt in vid jernvägen, fattig och öfvergifven, som han var, sedan mor hans »gift ihjel sig», som gubben brukade uttrycka sig. Förr utgjorde ju *han* ett godt sällskap på julaftonen — ja, kamrern kunde nog minnas en och annan julafton från den tiden, som varit riktigt trefflig.

Men så gick pojken i sin outgrundliga dumhet och svarta otacksamhet och gifte sig — gifte sig på en stationsbokhållarelön, som knappt räckte till för honom sjelf, gifte sig med en flicka, hvars kapital bestod i ett par vackra ögon netto, och det fastän morbrodern ingalunda stuckit under stol med hvad *han* tänkte om den saken.

Och allt detta hade väl kanske ändå gått an

— ty Emil var gamle kamrerns guldgosse, på hvilken han slösat hela efterhöstrikedomen af en ömhet, som härjats i vårdagarne, men värre, vida värre var det, att den dumma pojken gift sig med en dotter af *henne*, som en gång i lifvets blomstermånad egt kamrerens hjerta, men kastat bort det.

Ack, i Arcadien äfven den gamle kamrern hade varit, varit der länge och varit der förgäfves. Ty hon, som han gifvit sitt unga hjertas tro, hade låtit öfvertala sig att »göra ett godt parti» och svikit honom. Och så hade han blifvit den misantrop, den kvinnohatande ungarl, som han blef, den egoistiske gamle knarr, för hvilken allt kjolytg var en styggelse. Väl hade stundom gömda strängar i hans hjerta vibrerat, då han hörde hur den unga qvinna, han en gång älskat och trott på, bittert fått begråta sin svaghet, huru hon som en fattig enka med ett par små barn fått arbeta sig fram genom brist och nöd, men han hade ju föresatt sig att *hata* henne. Och då hon så genom sin unga dotter »stal» hans ålders tröst, hans gamla, vissnade hjertas höstglädje, den unge systersonen, då hårdnade hans sinne ännu mera, både för henne och för honom.

Icke ens de tre bjudningskortet till barndop, hvilka lågo der innerst i hans skrifbordslåda, hade förmått smälta isen kring hans hjerta.

Allt detta drog som dystra töckengestalter genom hans själ, då han på signad juleqväll satt ensam i sin mörka ungarlsvåning och stirrade på huru falaska bredde sig öfver de sista flämtande glöderna af hans julbrasa. Sjelf vore han ju snart en sådan der svartnad brand, ett onyttigt kol på lifvets sophög.

»Ack hvad vårt lif är eländigt». Kände han ej nu, huru gikten skickat förbud i stortån — just vackra utsigter till nyår! Pipan var sur, men ännu surare var han sjelf till sinnes.

Till på köpet hade ju hans gamla hushållerska, hans vindögda Pella, i sin ålders höst gifvit sig till frälsningssoldat och pinade honom dagligen och stundligen med sina »visors buller». Hörde han inte just nu hur hon hallelujahade der ute i köket med ackompagnement af grytor och kastruller.

Nej detta blef för trist!

Och inte heller kunde han drifva bort den gamla draken, ty det fans ju ingen i staden mer än hon, som kunde laga svartsoppa, sådan han ville ha den.

Hvad vore lifvet utan svartsoppa? — —

Han vågade inte tänka den tanken till slut.

Der ute gnistrade stjernorna i fridfull juleqväll och snön hade svept jorden i bländande hvit högtidsdräkt. Nu tändas julljusen i såväl de ståtliga husen vid Storgatan som i grändernas skymundan. Öfverallt blinkade de så vänligt, öfver allt utom i hans våning, hvilken låg der som ett svart tankstreck i den ljusa raden.

Om han skulle ta sig en promenad i det vackra

vintervädret för att friska upp humöret! — Ja det ville han göra. Fram med pelsen och så ut på de folktomma gatorna.

Han gick och gick. Snön knarrade under foten, ty det var gnistrande kallt. Snart lemnade han de bredare gatorna, der stadens honoratiöres bodde, och fördjupade sig i utkanternas anspråkslösa kvarter. Men öfver allt, äfven i den minsta koja, i den fattigaste dagakarls stuga glimmade vänliga julljus och han kände att der inne bakom de små rutorna fans något som han, den rike enstöringen, saknade — ett hem.

Var det slumpen som dref honom bort till ett litet vid en aflägsen bakgata beläget envåningshus, eller var det kanske »Julens engel», som ledde hans steg? Det låg der så fridfullt och bakom de klara rutorna lyste det så vänligt.

Han stannade begrundande.

Rullgardinen för det ena fönstret hade hängt upp sig på en blomkruka, så man kunde se in i rummet, om man lade ögat till fönstret. Gatan var tom, ingen människa observerade honom; hvarför skulle han ej titta in genom rutan? Der bodde ju hans förlorade fosterson. Det kunde ju vara roligt att veta om äfven *der* funnes julefrid och julglädje.

Han såg och såg länge.

Rummet, som han såg, var tarfligt möbleradt men vittnade fördelaktigt om en vårdande husmors hand med förmåga att äfven med de anspråkslösa ste medel sprida trefnad omkring sig. Den unga, älskliga qvinnan, som tydligen var denna hemmets goda genius, höll just som bäst på att ordna det enkla, men inbjudande julbordet, öfver hvilket en liten prydligt klädd miniatyrjulgran som bäst lyste sin julstämning. Den unge husfadern hade en liten ljuslockig pilt på knät, och båda tycktes lika djupt och innerligt roade af en sådan der brokig »sprattlegubbe», som man köper i 25-öres bazarerna.

I en länstol nära fönstret satt en qvinna med grånadt hår och ljusa, blida drag, i hvilka sorg och bekymmer, ja kanske äfven armod och brist plöjt sina färör utan att dock kunna utplåna den godhetens och resignationens grundton, som ännu gjorde detta ansigte så intagande.

Ack, hur väl kände ej han der ute på gatan dessa drag, som en gång varit honom så kära.

Och på hennes knä jollrade en liten flicka, en klarögd elfva med mormoderns blida drag, sådana de varit, innan de härjats af livvets frostnätter.

Han hörde henne säga: »nåh, lilla Rosa, kan du nu den nya julbönen, som jag lärt dig?»

Och flickan knäppte ihop sina små händer och bad:

»Du snälle Gud, gif farfar kraft att utan hat och bitterhet bära sorgen öfver sina käraste».

Då föll några tunga droppar på kamrerns kind.

Det kunde inte vara takdropp, ty det var ju inte töväder.

Jo, i hans gamla, förtorkade ungarlshjerta var det verkligen töväder, det vardt der en islossning, som bådade vår och sommar, lofvade brodd och växtlighet. Och långa års bitterhet, tunga dagars naggande hat och sömnlösa natters qual rycktes loss och flöt med strömmen, som sökte sig väg utför färade kinder. Och upp spirade i stället kärlekens julrosor och förlåtelsens korsblomma, och då den gamle kamrern trädde in i det hem, hvars värme genom rutan smält isen i hans hjerta, då vardt det försoning och frid och julglädje, mer än den gamle ungarlen någonsin drömt om. Och Julens engel tittade nu in genom rutan och han log, ty nu visste han, att aldrig mer skulle den gamle kamrern med klagan och bitterhet störa hans signade juleqväll.

Julminnen.

Hvilken här af minnen väckes ej till lif vid julklockornas klang!

Rosiga, fagra barndomsminnen med grenljus, bländande julgran och efterlängtade, hemlighetsfulla julklappar, grötrim och familjelycka.

Soliga minnen från ynglingaårens genombrotts-tid, julotta, hvinande slädfart genom skog, gnistrande i milliontals iskristaller, julkalas, ungdomsglädje, handtryckningar, oförstådda drömmar.

Eller oförgätliga minnen från de första jularne vid den egna härden.

Sinnet blir vekt, hjertat blir fullt vid tanken på all den julglädje man upplefvat.

Hvar fins en julklapp jemförlig med den, att klappa på minnets dörr, glänta på den och låta sitt hjerta dricka ungdom och lifsmod vid det ljus, som strömmar ut derifrån?

Äfven då åldern lagt sin kylande hand på kallande hjessa och den nervösa kampen för tillvaron förslappat kropp och själ och förkrympt lifsglädjen, finnes det dock en tid, då vi åter känna oss som barn — det är julen. Och trollstafven, som en gång om året för den trötte vandraren gläntar en smula

på porten till barndomens paradiset — det är julminnena.

Må jag här nedan teckna ett af mina allra äldsta julminnen. Det är gripet ur högen, och vare långt ifrån mig att tro att det lika mycket skulle intressera mina läsare som mig. Men man känner ju från lagarne för musiken, att en vibrerande sträng kan bringa en annan att ljuda i samma tonhöjd. Så kan ju äfven mitt barnsliga julminne framkalla en samklang i andra sinnen, och dermed är afsigten uppnådd.

Jag skulle fara till min första julotta. Jag var mycket liten då, men minnet af denna tidiga färd i decembermorgonens fagra månsken står ännu så tydligt för min inre syn, mycket tydligare än t. ex. hvad som hände förra julen. Ett i månens silfverglänsande snötäcke insvepte marken så långt blicken nådde, den höga majestätiska skogen stod der så allvarlig med af rimfrost pudrade lockar och vid vägkanten glimmade buskar och gärdesgårdar i en julskrud af milliontals gnistrande isdiamanter. Snön knarrade under medarne, hästarne frustade, klockorna pingslade och jag, jag tyckte att af allt hvad jag ännu upplefvat i mitt unga lif var denna morgonfärd det allra treffligaste.

Men hvad var dock allt detta mot den syn, som mötte mina häpnade barnaögon, då vi svängde

om en krök och framför oss låg på en hög backslutning det i ljus strålände templet?

Det var en liten anspråkslös landtkyrka, belyst af tagljus efter råd och lägenhet, men för mig var det en saga i sten och ljus ur "Tusen och en natt", en glänsande försal till himlen.

Sedan den första häpna nyfikenheten blifvit i någon mån stillad och jag sjelf, vid min moders sida, lyckligt hamnat i en väl tillbommad »stol», der det för öfrigt var ganska trångt, föll det mig in, att jag borde se efter hur mina hemliga reskamrater hade det, synnerligast som det dröjde ännu en stund, innan gudstjensten började.

Hemliga reskamrater?

Jo, saken var den, att jag omöjligt kunnat skiljas från förra aftonens tvenne käraste julklappar — den ena en trumpet af glänsande messing och den andra en liten för söt katt, som jamade, då man tryckte på bakbenen. Men som jag just inte velat skrifva någon på näsan, att jag medförde dessa dyrbarheter, så hade jag före afresan smusslat dem under kläderna.

Jo, bevars! De funnos båda i godt förvar, katten i fickan och trumpeten under rocken. Men för att vara riktigt säker på att katten »lefde», tryckte jag ett tag på bakbenen.

Mjau-au — lät det.

»Kors bevars, jag tror att här kommit en katt i kyrkan; det betyder dåligt årsmål», sade en gum-

ma, som satt i samma bänk, och kastade dervid bistra blickar omkring sig.

Jag blef i hög grad förskräckt och lofvade mig sjelf att låta katten tiga, så länge vi befunno oss i kyrkan.

Derefter började gudstjensten.

Jag följde den med den andakt och det förstånd, man kunde vänta af min ålder, men af densamma är det dock endast tvenne saker, som djupare fäst sig i mitt minne. Det ena var psalmen »Var helsad sköna morgonstund», som på mig gjorde ett öfverväldigande intryck. Orgeln var nog icke något prima verk och nog voro åtskilliga röster ganska skrofliga. Men för mig var det sferernas musik.

Det andra var att presten inför altaret uppträdde i messkrud. Något så ståtligt och imponerande hade jag aldrig förr sett.

»Inte kan det vara pappa, som är så grann?»
hviskade jag min mor i örat?

Jag blef helt häpen, då hon svarade: jo.

Något annat, som lifligt fäst sig i mitt minne, var att kyrkovårdarne midt under gudstjensten gingo omkring med ljussaxar för att snoppa ljusen. De ljus, som sutto inne i bänkarne, kunde de ej komma åt, men då vandrade saxen ur hand i hand.

I koret voro emellertid alla ljusen af stearin.

Då gudstjensten afslutats, spelade klockaren en s. k. »utgångsmarsch.» Men som kyrkan var öfverfull, kunde man endast avancera långsamt. Emellertid tyckte jag, att då så profana toner, som en

marsch, ljödo i templet, så vore här ett ypperligt tillfälle för mig att hjälpa till med min trumpet.

Tänkt och gjordt. Jag smusslade den fram, satte den för munnen och tutelitu—tutelitut, lät det, gällt genomskärande orgeltonerna och till stor förskräckelse för klockaren, som trodde att orgeln gått sönder och gaf s. k. biljud.

Och är detta, mig veterligen, första och enda gången i mitt lif jag gjort s. k. »kyrkobuller».

Efter hvad som sedermera förspordes, hade det väckt ett visst bekymmer inom församlingen, att en katt jamat under ottesången i kyrkan, ty man hyste den vidskepliga föreställningen, att sådant skulle betyda missväxt under det kommande året. Jag tror dock att min far i detta afseende lyckades trösta de klenmodige, men om detta skedde medelst förnuftsskäl eller medelst omtalande af hvad det var för en katt, som jamade i kyrkan, har jag mig icke bekant.

”Åkta dig!”

Det gick hett till på »nian» der inne på hotellet. Man hade sextat och derefter druckit kaffe med likörer. Sedan hade punschen flödat. Nu befann man sig i sista stadiet. »Kråkan» hade tagit in champagne. När »Kråkan» blef full, grät han och bjöd på champagne. Det var nu en gång hans ölsinne — men ett ganska dyrt ölsinne. Derfor snålade han och flådde sin nästa in på bara benen i hvardagslag, ty hur skulle han annars haft råd att bjuda på champagne, då han blef rusig? Nu perlade champagnen så förföriskt i glasen, men uppkrupen i soffhörnet satt »wohlthäter» och grät öfver världens uselhet.

»Kandidaten» knöt näfvarne i stum ilska. Han trodde alltid, så fort spriten gått honom åt hufvudet, att alla menniskor försökte drifva med honom. Den tanken kunde han inte tåla, därför gjorde ruset honom arg. Men vreden stängde han in inom sig sjelf — det var det försonande draget i hans ölsinne.

»Wille» deklamerade »Niagara». Han deklamerade alltid Niagara vid sådana der tillfällen. »Jag

stod vid Niagaras öde strand, ett rof» — sen kom han aldrig längre. Det var hans specialitet att stanna vid »ett rof» och derefter med väldig pathos taga om från början, hvilket gifvit kamraterna anledning att hedra honom med öknamnet »Rofdjuret».

»Murfveln» sjöng med tjock stämma och uppvikta byxor sin favoritvisa:

O Charlotta, Charlotta, Charlotta!

Du som glädje mig skänkt mången gång!

Och under sången kastade han långa och smäktande blickar åt spjellsnöret, som vore det dit hans längtan drog honom.

»Burken» höll tal.

»Burken» ansågs som en qvick karl. Han hade en gång för många år sedan sagt en ypperlig qvickhet, som gick hela staden rundt. Det var den hans rykte fortfarande lefde på. Men nu började den bli sliten — herre gud, allt är ju förgängligt i denna världen, till och med qvickheter. Samhället väntade på en ny — sjelf väntade han på en ny. Men både samhället och »Burken» väntade förgäfvets. Emellertid höll han tal, det gjorde han alltid, då hjernan var i olag, men hvad dessa tal innehöllo viste hvarken han sjelf eller hans umgängesvänner. För öfrigt var hans specialitet att äta frukostar. Och aldrig glömde han att taga med portnyckeln, då han gick ut för att äta frukost.

Den nykraste i sällskapet var Rolf. Men just därför började han nu vantrivas i nian. De glä-

miga ansigtet, de talgiga ögonen, cigarröken, idiotismerna, punschsvättarna — allt det der började qvälja honom.

Han tog hatt och öfverrock och »smet».

Der ute var det gnistrande kallt, men kylan gjorde honom godt. Den neutraliserade spritångorna och tog bort den äckliga kroglukten. Han började åter kunna tänka klart, då han långsamt vandrade framåt den folktomma trottoaren, men dermed återkom också den der förfärliga tanken, som han så gerna ville undfly.

De der fördömda fyra hundra kronorna, som han tagit ur sin principals kassa!

Natt och dag förföljde de honom. Orgier hjälpte inte längre. Nej, bäst vore att sopa igen spåren. Men det måste ske snart — nu genast. Upptäckt kunde komma öfver honom redan i morgon, och hur ginge det då med hans framtid? Och hvad skulle hans gamla mor säga, hon som var så glad öfver hans goda plats?

Tjuf! — Fy tusan!

Ja, bäst i alla fall, att göra det genast.

Rolf hade nycklar till kontoret. Han gick in och tände en gaslåga. Det såg ödsligt och kallt ut i det stora, något dystra rummet, der om dagen rastlös flit rädde. Der stodo pulpeterna i en lång rad med sina skrifsaker och bläckplumpar. En pap-

perssax låg och gapade, som hade hon gäspat kärne ur led i ledsnad öfver ensamheten. Yngste kontoristen hade ritat »gubbar» på kontorsalmanackan. Trots sin upprörda stämning kunde ej Rolf låta bli att betrakta dem. Det föreföll honom som gjorde de hånande miner och en af dem spetsade läpparne, som ville han säga: tjuf!

Rolf hajade till och gnuggade sig i ögonen. Han var obeslutsam — men blott ett ögonblick. Derefter gick han bort och öppnade nedre afdelningen af ett stort kassaskåp, hvori de väldiga kontorsböckerna stodo uppställda i raka led och vände ryggen åt lifvets tummel.

Han grep en af de största, slog upp den och fann genast rätta sidan. Nu upp med det skarpa ste bladet af pennknifven! — Herre gud, lite »fusk» i böckerna var ju ingenting ovanligt i vår upplysta tid. Lite radering — fint och omärkligt — och så omflyttning af några siffror. Grosshandlaren hade för många jern i elden att så noga nagelfara smådetaljerna. Och hvad gjorde den lumpna summan honom — fyra hundra kronor!

Nu skrapade pennknifven mot papperet. Fy, det lät obehagligt i den tysta natten — precis som gnagandet af en liten råtta. — Hu då! Det kändes alldeles som om någon stod bakom honom och tittade öfver axeln. — Han vände sig om häftigt. Nej, ingen lefvande varelse stod att upptäcka.

Inga barnsligheter!

Åter raspade knifven. Men hvad nu? Han

hoppade till på stolen och tappade pennknifven. Det ringde ju i telefonen — sakta, doft, som det stundom gör, då strömmen är svag och den ringande mycket långt borta.

Utän vidare reflexioner rusade han bort till apparaten och satte hörluren för örat.

Hallå!

»Akta dig!» — ljudet det svagt men tydligt ur telefonen.

»Akt — — —?»

»Hvem talar? Hallå! Hvem är der?»

Inte svar!

»Hvad jag är dum», mumlade Rolf. »Vi ha ju inte nattelefon här! — nu är klockan nära två och klockan nio stänges centralen. Det tänkte jag inte på. Men hvem? — hvarifrån? — akt — akta dig!»

Han blef blek som ett lik, kallsvetten perlade fram på hans panna, alla lemmar skälvede.

»Akta dig!» — Det var som om han känt igen rösten — hu! — en röst som gifvit honom mången god varning, men som för länge sedan slocknat i döden. Var det en röst ur grafven?

Han slängde boken in i kassaskåpet, släckte gasen och störtade som en vansinnig ut i natten.

Följande dag hade Rolf ett förtroligt samtal med sin principal. Han erkände sin balans, bad om förlåtelse och lofvade för framtiden taga sig i akt. Grosshandlaren var en välvillig man, som der-till tyckte bra om sin unge, raske kassör. Dessutom höll han honom räkning för hans uppriktighet. Det blef därför endast en ganska mild skrapa, och sedan var allt klart dem emellan.

Rolf kom ut som en botfärdig, men öfverlycklig syndare.

Men en sak fans det som aldrig blef klar: Hvem hade varnat honom i telefonen?

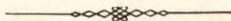
Han hörde sig för på centralen. Ingen hade varit der vid den tiden och ledningeñ hade icke varit tillkopplad någon annan.

Det var således svårt att misstänka en mystifikation. Men å andra sidan — hvem?

Han förtrodde sig åt sin bästa vän »kandidaten», som var filosof och således borde känna lifvets dolda krafter.

»Hm!», menade kandidaten, »här pratas så mycket i telefon nu för tiden. Det kan ju ha varit ett i rymden qvarglömmt ord, som sökt sig hem i första, bästa ledning».

Det der begrep nu inte Rolf, men som han inte kunde hitta på något bättre, lät han udda vara jemnt. Men ett lofvade han sig sjelf att aldrig glömma, det nemligen att för framtiden — akta sig.

Dramatik på landsbygden.

Den goda landt- och stapelbyn Håby låg fridfullt och dåsade i augustisolens sken. Med undantag af ett större hundslagsmål på torget hade intet märkvärdigt tilldragit sig inom samhället sedan apotekarens stora middagsbjudning, som redan hunnit bli uppsliten. Nu hvilade emellertid en ljuflig hvardagsfrid öfver byn. Sjelfva väderqvarnen drog på vingarne, som hade den arbetat på daglön. Vid apotekstrappan stod en häst bunden och nickade bakslugt, hvar gång han gaf akterpassagerarne, d. v. s. flugorna, ett välment svep med svansen. Från bänkarne rundt kring torget stego smala, ringlande rök-hvirflar upp mot den blå himlen. Det var Håbyborgare, som eldade upp i sina snuggor till middagen. I de klara fönsterrutorna, mellan rosor och pelargonier, framtittade ett och annat nyfiket flickansigte, som önskade hålla utkik efter om icke »han» skulle passera torget. Långt bort i fjerran hörde man stönandet af en ångtröska eller bölandet af en kalf, som längtade efter modernäringen.

Just då uppenbarade sig något märkvärdigt på Håby gator. Det var en lång, mörk herre med en lågkullig svart filthatt och ovanligt utvecklade bål,

skapad för bålstora bugningar. Han hade ett grofskuret ansigte, hvars glatta, högtragiska uttryck hänvisade på en landsortsaktör af den traditionella, gamla stammen. I ena handen bar han ett fragment af en handske. Att man här hade för sig en tjänande broder af Thalias brokiga presterskap var hvarjom och enom klart och uppenbart. De afmätta stegen, som påminde om marschen i »Bröllopet på Ulfåsa», blicken, som liksom tycktes sväfva emellan andra och tredje raden, de spetsade öronen, som tycktes vänta på en replik, och hattaftagningens plastik, allt vittnade derom — den betydligt luggslitna kostymen och stöflarne, som småskrattade vid tårna, icke till förglömmandes.

Och den svarte herrn gick ur hus och i hus och något hvitt, förmodligen en abonnementslista, stack då och då upp ur hans rockficka.

Hvad mände detta betyda?

Byns lyktpålar blefvo snart i tillfälle att upplysa derom. De äro nemligen så sinnrikt inrättade, att de om vintern upplysa byn medelst fotogen och om sommaren medelst påklistrade papperslappar. Och dessa förkunnade nu, att en »dramatisk soiré» skulle »med vederbörligt tillstånd» denna välsignade dags afton gifvas å gästgifvaregårdens stora sal af skådespelare från Stockholm. Och styckena, som skulle uppföras, voro: »En svartsjuk», komedi i en akt, »Ett frieri», komedi i en akt och »Två pratsjuka gummor», likaledes i en akt. Entré: 1:sta plats en krona, 2:dre plats 50 öre.

Lyktpålarnes afslöjade hemlighet väckte en oerhörd sensation. Dramatiska konst, serverad af »Stockholmsartister», hörde icke till de goda Häbyboarnes dagliga diet. Också strömmade de vid spektakeldags till gästgifvaregården, dit de i allmänhet gerna gå, i ett antal, som bör ha kommit den svarte mannens hjerta och plånbok att svälla.

Låtom oss följa med strömmen och inträda i konstens tempel, som i hvardagslag ofta tienstgör som utställningslokal för »intelligenta handelsresandes» proflager. Nu hade konstens genius vridit ihop ett gissel och drifvit ut »vexlarenas bord» och all köpenskapen samt förvandlat det hela till teater.

Man bänkade sig. Två tredjedelar af salens golf bildade parketten; den återstående tredjedelen upptogs af scenen. Stolarne å första plats hade ryggstöd, å andra plats saknades sådant. Tvenne loger, upptagne af byns färskare ungdom, bildades af ett par breda och bastanta fönsterkarmar. Orkestern fick man tänka sig.

Låtom oss något uppehålla oss vid de sceniska anordningarne, ty regien utgör ju en vigtig del af den dramatiska konsten. Regissören hade helt och hållet dragit in ridån, kanske befarande att förlåten skulle remna vid de åskor af applåder, som väntades, och i hastigheten hade såväl ramp som sufflörlucka fått göra sällskap. Scenen föreställde ett rum och saknade helt och hållet hvarje påhäng af kulisser och suffiter. Deremot var den möblerad med bord, stolar och en buffet, i hvilken senare en af

gästgifvaregårdens qvinliga tjensteandar hade åtskilligt att beställa under mellanakterna.

Nu ringer regissörens klocka i sidorummet, som tjenstgör såsom klädloge. Det utgör ett tecken för gästgifvarens piga att hålla sig fjerran från buffeten och »bräderna som föreställa världen». Spelet börjar och en ung, ljuslagd herre med knollrigt hår gör sin entrée. Gud vet om jag icke någonstädes sett honom förut med en rakknif i handen — men helt visst icke i »Figaros bröllop». Jag nästan misstänker att han någon gång tvålat till mig och dragit mig vid näsan.

Emellertid spelar han nu förälskad högkare. Det är »En svartsjuk» som går öfver scenen och visar sig snart som en gammal bekant, fast i något förändrad form. Det är nemligen »En cigarr», välbekant som en favoritpjäs på sällskapsspektaklernas repertoar — d. v. s. för tjugo år sedan — men »evigt kan ej bli det gamla, ej kan vanans nötta lexa evigt repas upp igen», »derför har man döpt om stycket och lämpat det efter sällskapet, hvilket gått så till, att man helt simpelt strukit fruntimmersrollerna, ty sällskapet består af endast tvenne personer, båda tillhörande det otäcka könet. Hvilket sinnrikt sätt att lösa den brännande qvinnofrågan! Men då man vid omdöpnigen förvandlat »En cigarr» till »Den svartsjuka», synes mig att man gjort sig skyldig till ett missgrepp — visserligen icke det enda i styckets behandling. »En cigarrstump» skulle nemligen varit ett vida lämpligare och naturligare namn.

Spelet var emellertid högst intressant. Då den lille ljuse deklamerat en stund, kröp han under bordet, och så kom genast den länge svarte in och började lamentera och åbäka sig med väldig pathos. Och då den länge blef trött och gick in i klädloggen för att hemta andan, kröp den lille fram och fortsatte. Så gick det immerbadd ända till slutscenen, då båda träffades och först grälade sedan omfamnade hvarandra.

Andra stycket, »Ett frieri», var nog på samma sätt lämpadt för sällskapet och troligen ganska hårdt beskuret, men min dramätiska beläsenhet räckte ej till att utfundera af hvilket stycke det egentligen utgjorde »en stump».

Här spelade den lille fruntimmer och hade anlagt en ganska kuriös kostym, som skulle vara kokett. För öfrigt gick spelet i ungefär samma anda som i första pjesen.

Tredje stycket, »Två pratsjuka gummor», utgjorde tydligen sällskapets pièce de resistance. Icke så till förståendes, som skulle spelet häruti utmärkt sig för någon högre lyftning, oaktadt båda aktörerna nu voro klädda i kjolar, utan på den grund dels att båda spelade fruntimmer och hade rikt tillfälle, att anlägga full krigsmålning, dels att, menskligt att se, aktörerna sjelfve hade författat texten. Åtminstone bar den en pregel af omedelbarhet, som antydde något dylikt, och för resten vet jag ingen svensk eller utländsk dramaturg, som jag skulle djerfvas misstänka för faderskapet till dessa djupsinniga repliker,

hvilka föllo tätt och bullrande som ärter på ett torrt skinn.

Emellertid förtjenade den korte betyget: »icke utan beröm godkänd» för sin maskering i detta stycke, hvilket häntyder på att han företrädesvis borde egna sig åt käringfacket. Den länge deremot såg anskrämlig ut. Jag kan ännu i denna stund icke begripa, att det späda Häby, som var ganska talrikt representeradt, icke började stortjuta vid hans åsyn. Det skulle varit så naturligt och dessutom i viss mån en ersättning för den orkester, som hvarken hördes eller syntes.

Tänkom oss en ovanligt lång karl, klädd som månglerska. Tänkom oss vidare ett grofskuret ansigte, ett dylikt som man stundom får se i ändan på en promenadkäpp, och dertill ett sådant, öfver hvilket nordanvinden och Bacchus bredt sin saftigaste aftonrodnad, och på detta ansigte, inramadt i ett gräsligt huckle, tronande en antediluviansk hatt, som skulle tagit ned suffiterna, om der funnits några. Tänk dig detta, käre läsare, och du skall se den länge för din själs ögon. Tänk dig vidare något midt emellan en sprucken finkelbas och knarrandet af en kyrkdörr och du skall höra honom.

Och nu, vördade läsare, har du varit med om ett spektakel i Häby. Mycket har jag sett och mycket har jag hört, men maken till spektakel — aldrig.

Presthistorier.

Kyrkoherden Trälund i Magerlunda höll sig icke med adjunkt. Visserligen var han skäligen till åren kommen och dertill ovig till kropp och själ, men gubben var icke den som fjeskade med embetet, utan allt gick sin jemna gång i den vanliga lunken och efter gifvet formulär. Och ännu hade intet messfall inträffat i Magerlunda.

Men en gång om året brukade kyrkoherden Trälund med familj gå till nattvarden och då hade han för sed att vidtala någon af grannpresterna om biträde, ty den lutherske presten får ju icke, såsom den katolske, gifva sig sjelf nattvarden.

Nu begaf det sig, att i grannpastoratet tjänstgjorde en hjelpeprest, pastor Spjufverdal, en ung man med ypperliga predikogåfvor, men dess värre mycket fallen för att drifva med en fattig, syndig meniska, vore denne äfven en äldre embetsbroder med ett fett pastorat. Emellertid hade pastor Spjufverdal, i ärende som ofvan antydts, inträffat en söndagsmorgon i Magerlunda, och nu skulle han hålla skriftermål, hvarefter kyrkoherden sjelf skulle predika.

Båda presterna befunno sig före messan i sakistan, der den äldre, oförsigtigt nog, lagt sitt pre-

dikokoncept på bordet och derefter aflägsnat sig för att i den invidliggande prestgården afhemta sin kvarglömda snusdosa. Den rundliga tid farbror Trälund använde för detta ändamål, begagnade emellertid pastor Spjufverdal till genomläsande af gubbens koncept, hvarvid planen att spela embetsbrodern ett spratt upprann i hans hjerna. Han hade nemligen ett ypperligt minne och det blef honom därför icke svårt att så inrätta sitt extemporerade skriftermål, att det jemt upp kom att innehålla kontentan af gubbens predikan.

Skriftermålet hade börjat. Gubben Trälund satt i sin kyrkbänk, speglade sitt skinande fullmånanslete i den blanka snusdosan, som han i känslan af sin innerliga förmöjelse och djupa andakt mekaniskt vände mellan fingrarne, då och då görande ett Gudi behagligt verk medelst »prisande» och lofvande.

I början blef han alldeles förtjust öfver sin unge embetsbroders värtalighet i skriftermålet. Hvarje tanke kände han igen; det var kött af hans kött och ben af hans benom. Och sjelfva formen var den samma, som han i svett och tobaksrök pressat fram ur sin gamla hjerna och ännu äldre postilla.

Men förnöjelsen varade icke länge. Det slog honom nemligen som en blix, att alla dessa hans hjernas och biblioteks fullgångna foster, som nu tumlade fram öfver den unge prestens läppar, i sjelfva verket borde vara för församlingen ofödda, alldenstund de utgjorde innehållet just i den predikan, som han redan denna välsignade förmiddag skulle

hålla för sin törstande hjord. Men att komma med denna predikan ofvan på detta skriftermål, att reproducera pastor Spjufverdahl på samma gång som han reproducerade frukten af sitt eget trägna arbete vid pipan! — omöjligt, totalt omöjligt!

Men predikas måste det, och att extemporera? — dumheter! — lika gerna kunde han dansa på lina inför sin häpna församling.

Han vred och vände sig. Han kallsvettades. Han snöt sig så att klockaren vaknade. Men ingen utväg kunde han finna ur denna helvetiska labyrint. Jo en enda! — En ljusglimt i hans mörka förtviflan återstod. Han måste bli sjuk — och han blef sjuk. Och den välvilliga naturen underhjelpste hans skådespelaretalang, ty benen förmådde knappast bära hans omfångsrika kroppshyddas, då han pustande och stånkande, men med bibehållen krigsära, retirerade hem och lade sig mellan lakan.

Olyckligtvis råkade han ur askan i elden, ty hans bekymrade äkta hälfts universalmedicin var senapsdegar, och för skams skull måste han underkasta sig denna helvetiska skärseld.

Och pastor Spjufverdahl fick skaka en predikan ur ärmen. Men från den stunden var kyrkoherden Trälund lika rädd om sitt predikokoncept som om nyckeln till sin kassakista. Han släppte det aldrig ur sin åsyn.

Det var en vacker söndag just i vårbrytningen. Helgdagsklädda skaror strömmade ut ur det äldriga templet der uppe på kyrkbacken. Det var så varmt och soligt här ute i Guds fria, nymorgnade natur, att hela församlingen tycktes dra en suck af lättnad, då den trädde ut ur de unkna hvalfven. Vårvindens musik i de halfutslagna björkarne lät bra mycket bättre än den spruckna orgelns jemmer och olåt, då den vändades under klockarfars konstefarna fingrar.

Men uppe på en gångstig i den närbelägna skogsbacken vandrade ett par svartklädda män makligt sida vid sida. Det var klockaren och den unge presten, hvilken senare i dag för första gången i denna församling lätit sitt nyss fakultetsnoppade ljus lysa för menniskomen.

Klockaren var en gammal öfverliggare från Lund, som i landtlig tillbakadragenhet odlade en, trots den magra lägenheten, gryende korpulens och de små röstresurser, som serenaderna och sexorna i universitetsstaden lemnat honom öfrigt. Men skalken lyste ur de små, pliriga ögonen, med möda hållen på mattan af respekten för den ungdomlige förmannen.

Presten var ung och nybakad och gick ännu med en eller annan tråckeltråd i sin första kaftan. Han hade extemporerat sin predikan i dag och gick just och som bäst undrade öfver, huru hackmaten bekommit församlingen.

Han skulle snart få veta det af klockaren.

K-k-k-ku-ku, k-k-k-ku-ku ljud det plötsligt der uppe i toppen af en högväxt björk. Det var en

gök, som ku-kuade ingångsspråket i sin vårpredikan, medan lärkan preludierade uppe i den blå läktaren, men förmodligen var han ännu »grön», fast han gol på så godt som bar qvist, ty han stammade betänkligt, som äfven gökar kunna göra.

»Det var mig en underlig gök, den der», mente presten, »han kan ju inte gala ordentligt.»

»Nej, han extemporerar», svarade klockaren.

Alla ordenshungrige, men bortglömde själar äro icke lika förståndige, sansade och med litet förmöjde som en viss för åtskilliga år sedan hänsöfven prestman, om hvilken berättas följande rörande historia.

Mannen, som fast i mycket ett original ingalunda lär har saknat förtjenster, icke ens vetenskapliga sådana, hade i många år ifrigt och oförtrutet studerat Posttidningen efter Oscarsdagen, allt i förhoppning att en vacker dag »se sig tryckt». Men alltid förgäfvets. Kaftanen var och förblef tom och mörker sväfvade öfver djupet.

Tror någon att gubben lamenterade och missfirmade öfverheten eller försjönk i dysterhet och ordensförakt?

Nej, intet af allt detta! I stället köper han sig för sina egna penningar en ordensstjerna, hvil-

ken han ömt och troget förvarade i sin djupaste lönlåda. Men då och då, när gubben var ensam och ville bereda sin själ en herdestund, så låste han dörrarne i dubbla slag, tog på sig sina bästa kläder, hängde ordensstjernen på bröstet och vandrade, försänt i ädla och höga tankar, fram och tillbaka i sin stora sal, der en större spegel var placerad vid hvardera kortväggen. Och hvar gång han kom fram till någon af speglarne, stannade han, log belåtet mot sin dekorerade bild, smekte den strålande stjernen lätt med fingret och yttrade oföränderligt med djupsinnig ton: »jo, jo men san!»

Stundom händer det att dygden blir belönad redan här i jemmerdalen. I många år hade gubben hållit på med sina ensliga spegelvandringar, kända, tack vare ogranlaga kikning i nyckelhålen, i ganska vida kretsar. Då slog ändtligen nådens timma. Gubben fick verkligen en stjerna.

Några dagar derefter befann sig den gamle hedersmannen på bjudning hos sin biskop. Man åt en splendid middag. Biskopen fattar sitt glas för att hålla tal. Alla resa sig andäktigt lyssnande. Då inträffar, midt under talet, något högst märkvärdigt. Den gamle prestmannen, som utgör ämnet för denna stundens betraktelse, sågs nemligen med den mest bestörta min rycka stjernen från sitt bröst och hastigt stoppa den i bakfickan. Händelsevis kom han nemligen att se sig i en spegel, såg stjernen men — glömde att han nu hade rättighet att bära

henne. Han trodde, gubbstackaren, att hon i distraktion under någon spegelstund råkat hänga kvar på bästa kaftanen och nu i misshugg fått följa med till biskopen.

Naturligtvis väckte attentatet mot den nya stjärnan ett oerhört uppseende bland de öfrige bordsgästerna. Biskopen kom af sig midt i talet.

På friarefärd.

— 222 —

En hemvänd svensk amerikanare berättade en gång för mig följande historia, som jag skall försöka att återgifva med så amerikansk lokalfärg som det är mig möjligt:

Under anställning hos en farmare i Spring Valley county i Minnesota för några år sedan var jag i tillfälle att delvis bevittna följande kostliga äfventyr:

I trakten bodde en ung sträfsam farmare vid namn Charley Bennet. Han innehade en oberoende ställning och åtnjöt till följe häraf och på grund af ett fördelaktigt yttre icke ringa anseende bland ortens damer, af hvilka mer än en begärde intet bättre än att få förlufva hans ensamhet. Men unge Charley hade gjort sitt val.

På föga afstånd från hans farm bodde en annan farmare, mr Daring, som hade tre unga döttrar, Annie, Nelly och Maggie, af hvilka den senare tillbringat en längre tid hos släktingar i Omaha, så att hon nästan var en främling på orten, då hon slutligen återvände hem. Begåfvad med en ypperlig röst, hvilken hon ofta lät höra i den närbelägna kyrkan, blef hon snart en kraftig magnet för ortens ungherrar, som, tack vare henne, angrepos af en

mindre vanlig kyrksamhet. Bland dem var Charley den mest gynnade. Men han, den annars så frimodige och företagsamme farmaren, stod blyg och försagd inför sitt hjertas utkorade och hade mycket svårt att komma fram med ett frieri. Han gjorde fåta besök hos gamle During och kom snart på mycket förtrolig fot med familjen, men frieriet avancerade märkvärdigt smått, trots allt möjligt tillmötesgående. Charley, som förut varit en glad lax i vänners lag, var alldeles förändrad och tillbringade nu all sin lediga tid hos Durings eller — i kyrkan.

Slutligen vid ett ömt tillfälle hade dock de ungas hjertan funnit hvarandra; löften hade vexlats och beseglats med — rödaste munlack. Nu återstod endast det officiella frieriet hos gamle During. Här vid lag voro dock inga svårigheter att befara, ty denne begärde icke bättre än att få Charley till svärson.

Man tycker således att alla förvecklingar skulle varit fjerran från detta kärleksdrama, men så blef dock icke fallet.

En vacker dag tog Charley mod till sig, spände sin bästa häst för en ny »buggy» och beslöt att företaga sin länge beramade friarefärd. Hunnen till bron, som ledde öfver en dalen genomskärande flod, å hvars andra strand Durings farm var belägen, slog det vår friare som en blix, att han i hastigheten vid afresan glömt att tvätta sig. Ännu vore det dock icke för sent. Flodens klara vatten vinkade så svalkande och förledande der nere, och ingen

menniska syntes i närheten. Han tog af hatt, rock och väst, som qvarlemnades i vagnen, ställde hästen under ett träd och begaf sig ned till vattnet för att företaga en grundlig friaretvättning.

Men vattnet kändes så ljumt och behagligt. Ett riktigt bad skulle smaka skönt. Han klädde af sig och hoppade i.

Återkommen på fast mark, hade han jemt och nått hunnit att få det mest intima plagget på sig, då hans idylliska ro stördes af ett häftigt buller. Intet tvivel mera! Det var hästen som satte i väg. Glömmande allt annat, byxorna inberäknadt, gaf sig Charley till att förfölja flyktingen, och det blef en jagt, som var värd att skåda. Lätt klädd som han var och en god löpare dertill, lyckades verkligen Charley efter en stund hinna upp hästen och få fast i tygeln, men då hade denne, som af gammal vana visste hvart resan gälde, hunnit ända fram till Durings port. Som en blixtn var Charley uppe i vagnen, tog på sig väst, rock och hatt och svepte en hästfilt om benen. Derpå beslöt han att vända om för att skaffa sig en något fullständigare toalett.

Men innan Charley ännu hunnit vända vagnen, öppnades porten af — miss Maggie, som naturligtvis blef mycket glad öfver ett så kärt besök.

»Välkommen älskling, kör in på gården och stig in!»

Charley vändades och vred sig som en mask. Hvad skulle han göra? — hvad skulle han säga?

Han drog till med en nödlögn.

»Jag är tyvärr alldeles tvungen att köra vidare — — — Jag måste i ett angeläget ärende fara till Mc Lauphlins farm».

»Kors hvad det bär bra till! — jag är också på väg till Mc Lauphlins. Då får jag åka med dig».

I nästa ögonblick satt den unga, förtjusande flickan vid hans sida i sätet.

Köra eller icke köra, det är frågan, tänkte ung Charley, som vid detta tillfälle verkligen önskade fästmon så långt pepparen växer.

Han körde.

Båda sutto tysta en god stund och Maggie undrade i sitt stilla sinne hvarför fästmannen var så tystlåten och synbart generad. Han skubbade sig åt sidan, som hade han icke kunnat komma nog långt ifrån henne.

Det var alldeles mot vanan på sista tiden.

»Hvarför är du så tyst och trumpen i dag Charley?» frågade hon slutligen.

Han försökte se obesvrad ut.

»Charley, min vän, är du sjuk? Du svettas ju! Hvarför sitter du med den der tjocka filten om dig i den här värmen?»

»Det är för dammet».

»Då borde du väl vara så artig att låta mig få hälften. Seså låt oss lägga filten öfver oss båda».

Hon kröp dervid så nära intill hon kunde, der kära flickan, och ryckte i filten, så Charley höll på att bli förtviflad.

Han höll emot, alldeles ur stånd att förklara hvarför.

Lyckligtvis voro de framme i det samma. Här lagade Charley att Maggie kom lyckligt in och derefter tog han mr Mc Lauphlin afsides, lånade ett par benkläder och var derefter som en annan människa. På hemvägen lyckades han försona Maggie med den på ditvägen visade oförklarliga kallsinnigheten.

Kort tid derefter voro Charley Bennet och Maggie During ett lyckligt äkta par. Men mången gång skrattade de sedan hjertligt åt den löjliga friare-resan.

Amor på släde.

En landtbrukare, vi kunna kalla honom Klöfverfält, berättade mig en gång följande historiett, hvilken jag fick tillåtelse att låta gå vidare under vilkor att handskas varliga med namnen.

Det var vackert slädföre. Herr Klöfverfält, som nyligen sålt en präktig häst till en hyrkusk i den närbelägna staden, stod hemma på sin gård och funderade öfver tidens vedermödor, som mången gör väl så i dessa besvärliga tider. Drängpojken hade just iedt ut unghästen till vattning och härvid lemnat stallörrarne vidöppna. Klöfverfält gladde sig åt unghästens vackra exteriör och lifliga kaprioler, då han plötsligt fick höra ett väldigt skramlande af slädbjellror. Och i det samma fick han se en häst, förspänd en ståtlig släde, i rask traf vända in från den närbelägna landsvägen, göra en vacker sväng på gården och derefter, naturligtvis med släden efter sig, begifva sig raka vägen in i stallet och upp i en spilta.

Nåh ja! Detta var ju inte så underligt, ty hr Klöfverfälts erfarna öga igenkände genast samme »Brunte», som nyligen blifvit såld till hyrkusken i staden. Det föll sig således temligen naturligt, att

hästen kände sig hemmastadd med »de lokale Forhold» och längtade till sin gamla spilta. Men det besynnerliga i saken var att en herre och en dam sutto i släden, utan att någöndera gjorde den minsta åtbörd att hindra hästen i hans tydliga på egen hand fattade beslut att tillfredsställa sin längtan efter »stallbröderna» och fädernekrubban. Intet proh, proh, proh. — — Ingen rörelse i töm eller piska för att bringa Brunte på andra tankar, hvilket väl skulle varit det naturliga under en sådan sakernas vändning.

Man brukar ju köra fram till trappan, då man kommer in på en främmande gård, och inte med åkdon och allt direkt upp i en spilta, äfven om staldörrarne stå än så vidöppna och inbjudande.

Hr Klöfverfält stod dock icke länge undrande och spörjande. Han märkte snart hur det var fatt med paret i släden. De höllo på att — kyssas.

De hade ingen aning om vare sig vändningen in på gården eller hamnandet i stallspiltan. De befunno sig på himmelsfärd och hvem ropar då proh! — — Hvem ser vägar och stigar och öppnade staldörrar, då man funnit vägen till purpurläpparnes offeraltare eller sett himlen öppna sig i ett älskadt kvinnoöga? Är det någonsin i lifvet tillåtet att abstrahera bort från tid och rum, och det påstå ju filosoferna att vi ha lof till, så bör det väl vara det vid ett dylikt tillfälle, då tvenne själar så länge tangerat hvarandra, att de till slut löpa tillsamman i ett.

Huru som helst, så är det dock icke lätt att dela sig mellan himmel och jord. Åtminstone hade sådant lyckats mycket dåligt för hr Snöqvist, ekipageets tillfällige innehafvare och kusk. Först då de jernskodda medarnes gnissel mot stenläggningen förenat sig med stalldoften och det plötsliga stillaståendet till en väckande trio, återvände paret från sin himmelsfärd. Men första yttringen af återvändandet till jordens låga grus, för att icke säga ströhaln, smakade föga af himlen. Det kom från hr Snöqvist och lät enligt Klöfverfält's och drängpojken's enstämmiga uppfattning som ett: »hva' i h—e nu!»

Straxt derpå följde ett sådant der litet metalliskt skri, som stundom smeker örat, då en stadsdam under en stilla sommaraftonspromenad på landet tycker sig ha kommit för nära en tjudrad kalf.

Det var damens nödrop vid fallet från himlastegen pladask ned i stallet.

Naturligtvis hjälpte Klöfverfält de älskande till rätta och försäkrade att han ingenting sett. Likväl tog honom hr Snöqvist afsides och förklarade sakens rätta sammanhang.

Han, Snöqvist, hade länge brunnit för damen i släden, men det hade fallit sig svårt att komma fram med frieriet. Då hade slädföret kommit emellan som en oskuldhvit räddande engel. Han hade hyrt en släde — utan kusk för att vara mera ogenerad — och bjudit sitt hjertas dam att åka. Det hade blifvit allt varmare under slädfällen. Slutligen

hade deras hjertan funnit hvarandra, men olyckligtvis samtidigt som Brunte, öfverlåten åt egna hugskott, fann vägen till fädernekrubban.

Mätte nu bara herr och den blifvande fru Snöqvist inte vredgas allt för mycket på mig, därför att jag i tryck eklaterat förlofningen.

Ett dynamitattentat.

Vi lefva ju i attentatens tidevarf. Det plottrar och smäller lite hvarstädes i Europa och telegrafafen och tidningarne ha nog att göra med att hålla reda på alla knalleffekterna. Nog ser det ut som om 19:de seklet icke skulle sakna åtminstone salut vid sin graf.

Många af dessa dynamitattentat äro dock oskyldigare än de se ut. Så t. ex. erinrar jag mig ett dylikt mot en hel häradsrätt uppe i norra Skåne, hvilket mig veterligen aldrig förut varit omtaladt i tryck, men hvars detaljer jag erhållit af ett åsyna vittne.

Tinget pågick som bäst, rätten var fullsuttet och en t. f. domare höll just på att »ransaka hjertan och pröfva njurarne» i ett brottmål. Nämnden satt försjunken i stilla sjelfbetraktelser, ansträngande sig invertes med att smälta Sveriges rikets lag och en ganska styf middag. Då råkade en af nämndemännen nicka till så djupt att han slog pannan i bordet. Yrvaken började han titta sig ikring och fick då syn på ett litet mystiskt föremål, som låg på golfvet alldeles invid domarestolen. Han tog upp det och visade det för sin granne. Det var

en liten gulaktig cylinder, invirad i genomskinligt papper. Grannen vek upp papperet i ena ändan och synade innehållet, som befans vara en fast, gulaktig massa, gjuten i cylinderform.

Det blef ett tissel och tassel längs nämndemansbänkarne, som slutade dermed att »häradsdomaren» med ytterlig försigtighet lade den upphittade pjesen på dombordet och sade: »det är en dynamitpatron».

Om åsken slagit ned i tingssalen eller sjelfva f—n i stor toilette, d. v. s. med klöfvar och horn, anmält sig som rättegångsbiträde åt den anklagade, så hade uppståndelsen inte blifvit värre. En dynamitpatron under sjelfva domarestolen! Ett dynamitattentat mot sittande rätt!

I ett huj störtade tingsmenigheten ut, hållande för öronen af fruktan att det skulle smälla. Målet afbröts, och domaren började en ny ransakning, hvori dynamitpatronen var svarande och hela nämnden kärande. Det blef ett mål, nästan lika inveckladt som svaranden sjelf.

Slutligen afkunnade domaren utslaget, med utelämnande af öfliga »ithy» och »emedan» så lydande: "Rätten pröfvar skäligt förelägga byns apotekare att ovägerligen och vid hemtningsäfventyr genast inställa sig inför rätten för att såsom sakkunnig yttra sig öfver svarandens sammansättning och art".

Tingsvaktmästaren afsändes med detta besked och återkom snart, ledande apotekaren, hvilken af den häpna, utanför stående tingsmenigheten ansågs

som häktad. Apotekaren tog försigtigt i den farliga rullen, vek med darrande fingrar undan omslaget, luktade och såg djupsinnig ut. Andlös tystnad rådde. Nämnden lyfte på sig för att lättare flyga i luften. Domaren tog lagboken i hand att använda som fri-biljett vid himlens port.

Då upphof apotekaren sin röst, talade och sade :
"Dä' ä' häftplåster".

Stor tablå!

Det var verkligen häftplåster. En af parterna hade just, strax innan han instälde sig vid domstolen, varit på apoteket och köpt det, men under sitt krumbugtande inför rättvisan hade han råkat att med näsdukan dra upp det ur fickan och tappa det på golvet.

Och är detta, mig veterligen, det enda dynamitattentat, som någonsin utöfvats mot en svensk domstol.

Étt skarpskytteminne.

Det mistroende mot arméns nya gevär, som genom tidningsnotiser — kanske förhastade — blifvit spridt öfver hela landet, borde vederbörande göra allt för att utplåna. Ty det vore i sanning en kritisk position för den svenske soldaten, derest han vid ett utbrytande krig inte visste om största faran hotade honom från fienden eller från hans eget gevär. Han komme då, så att säga, emellan tvenne eldar, fiendens och hans egen, båda täflande i förstörelsekraft, ty om man stupar för en kula eller för ett "slutstycke" kan på det hela göra det samma. Men en dylik situation blefve säkerligen ett allt för svårt prof för den svenska, genom 80-årig fred kanske något rostiga tapperheten.

På tal om gevär med bakslag, så påminner jag mig en ganska kostlig episod från den stora skarpskyttehänförelsens dagar. Vid ett större skarpskyttefältmanöver uppe i nordöstra Skåne hade jag erhållit förtroendeposten att såsom korporal föra befälet öfver en liten trupp på 12 man, hvilken hade till uppgift att försvara en bro. Min första omsorg var att så placera och fördela min tappra skara, att den å ena sidan kunde med sin eld ledigt bestryka bron

och å den andra vore väl dold för den från andra stranden väntade fiendens blickar. Åtta man lyckades jag dölja i några längs stranden befintliga täta snår. De fyra öfrige placerade jag uppe på en stengärdesgård, der de af en framför växande hög hasselhäck voro ganska väl gömda. Bakom den temligen höga gärdesgården, der mina tappra skarpskyttar, trots trägna förmaningar att afhålla sig från plundring, fördrefvo väntetiden med att knäcka nötter, låg en större gödselhög, tillhörande en alldeles invid bron liggande gård. Sjelf intog jag en plats, der jag kunde öfverskåda såväl bron som min dolda krigsmakt.

Efter en temligen lång väntetid, som endast afbröts af nötknäckningen på gärdesgården, nalkades äntligen den afgörande stunden. En fiendtlig trupp, under anförande af en dödsföraktande folkskollärare, bröt i täta led ned på bron. "Fyr!" kommenderade jag. Det glimmade till och det blef ett dun-der och brak, som hade åskan slagit ned i en hög krutfjerdingar, men samtidigt tyckte jag mig höra ett underligt plaskande och några högst oartikulerade nödrop. Efter hand som krutröken skingrade sig — på den tiden kände man endast "rökstarkt" krut — lät jag min lugna fältherreblick glida öfver valplatsen. Mycket riktigt! Den fiendtlige skolläraren med hela sin trupp sågs "avancera bakåt" med all möjlig skyndsamhet. Men mina fyra nöthjeltar på gärdesgården! Ja, af dem syntes icke ett spår. De voro som bortblåsta.

Förskräckt öfver detta oväntade manfall, störtade jag fram för att öfverskåda olyckan i hela dess vidd. Och hvad fick jag se? Jo, alla fyra lågo och vältrade sig i gödselhögen i ett skick, som hvarken för ögon eller näsa var af det behagliga slaget. Men de hade fallit mjukt och voro för öfrigt oskadade.

Missödet härledde sig deraf att truppen var beväpnad med gamla flintlåsegevär. För att få dessa att smälla dess bättre — när man skjuter med löst krut är ju smällen det enda man har att glädja sig åt — hade mina krigiska nöttjufvar laddat med dubbla patroner. Följden blef en så våldsam stöt bakåt, att de samtliga kastades baklänges ned i gödselhögen. Alla fyra måste ögonblickligen permitteras för att gå hem och byta om kläder.

Och var detta det största manfall jag någonsin varit med om i krig.

Den felande länken.

Tidningspressen, som så mycket annat här i vår underliga värld, har sina »gengångare», märkliga hvar på sitt sätt, fast ännu ingen Ibsen gifvit dem kött och blod på scenen.

En sådan är "stora sjöormen", som företrädesvis under den varmare årstiden, då tidningsspalterna börja krympa och menskligheten är för lat för att ställa till något, som är värdt att tala om, gör sina periodiska slingerbultar genom pressen.

En annan är "den felande länken", Darvins felande länk i utvecklingskedjan mellan apan och människan, knäppet i det Darvinska radbandet, som börjar med moneran och slutar med "homo sapiens". Äfven den har sina evigt återkommande journalistiska perioder, ehuru ej så regelbundna som sjöormens, då det omtalas, att en lärd forskare här eller der fått fast i denna så innerligt och djupt saknade länk.

Senast för några dagar sedan läste jag återigen i tidningarne om huru en lärd professor, som påtat i jorden någonstädes — jag tror det var på Cuba, just der man som bäst håller på att skaka i de spanska länkarna — och dervid stött på skeiet-

tet af ett vidunder, som ansågs synnerligen passande att fylla tomrummet emellan apan och människan.

Äfven jag har på lediga stunder sökt efter Darvins "felande länk" och, lyckligare än mig veterligen någon annan forskare, ty jag tror icke på den der historien från Cuba, har jag *verkligen funnit den*.

Innan jag afslöjar denna märkliga upptäckt, som helt visst kommer att väcka ett enormt uppseende inom den vetenskapliga världen och att låta mitt namn lysa som en stjärna af första ordningen på den moderna naturforskningens firmament, skall jag dock taga mig friheten att berätta ett äfventyr, som händt en sökande, ehuru mindre lycklig medbroder i vetenskapen.

Det var en tysk godsegare — namnet kan ju göra det samma, efter som han i olikhet med mig misslyckades. Han var rik, excentrisk och varmt hängifven naturvetenskaperna. Särskildt hade han kastat sig öfver Darwin och med kropp och själ gått upp i hans system.

Slutligen greps han af vetenskaplig ärelystnad. Han lofvade sig sjelf att det skulle bli *han*, som funne den "felande länken".

Besjälad af denna ädla tanke gaf han sig ut på resor för att söka. »Han for vida som jagande falk», besökte länder och folkslag under de mest skilda breddgrader, gräfvde i jorden, draggade i hafvet, kikade i luften, besteg de högsta berg och nedträngde i djupa schakter, öfver allt spanande, letande med en aldrig slappande energi efter denna fördöm-

da länk, som dock alltid vek undan. Han inträngde i det mörkaste Afrikas väglösa urskogar, der slägtningar till hans sökta ideal, gorillorna, voro nära att äta upp honom, men länken, länken fann han dock icke.

Jo, slutligen fann han verkligen der en länk — men det var den som en arabhöfding spände om hans fot, då han förde honom till kusten och sålde honom som slaf.

Men det var ju inte den rätta länken.

Han lyckades visserligen efter årslånga lidanden bli befriad och fortsatte sina resor, men ännu en gång skulle han träffa på en »länk», som inte var den Darvinska.

Det var i Sydamerika.

Der fastnade han nemligen i en mörkhyad senoritas garn, väfdt af smältande blickars glöd och mörka lockars natt, och hon ville fångsla honom med gyllene länkar. Och för en tid blef han också hennes fånge, och stundom föreföll det honom, som om han *nu* funnit länken mellan människan och — himlen.

Men till slut segrade åter Darwin, och han kastade sig ånyo ut i den vilda jagten — jagten efter »den felande länken».

I många år hade vår gode tysk flackat kring världen, allt jemt jagande sin chimère, som ständigt flydde honom, hur ofta han än tyckte sig skymta målet. Så kom han en vacker dag till ett ensligt värdshus i Schweiz. Han beställde ett rum, ty han var sömnig och trött, och han fick det.

Men knappt hade han kommit upp på det tarfliga rum, man anvisade honom, förr än han vild af glädje utropade: »hevreka!» — jag har funnit den! — se der den felande länken!»

I sin öfversvallade förtjusning gjorde han sådant buller, att värden med hela sin personal i hälarne kom störtande upp, ty de trodde att den resande blifvit vansinnig.

Och det såg verkligen så ut, ty tysken hopade och dansade framför ett porträtt, som hängde på väggen, och skrek: »der har jag den! — der har jag den!»

Taflan var ett enkelt träsnitt inom en tarflig ram. Den föreställde en äldre man med ett ansigte, som oaktadt den milda, i hög grad intelligent a blick en onekligen hade något aplikt, något förädladt aplikt i sina öfre drag, och hvars nedre del betäcktes af ett yfvigt, hvitt, men temligen ovärdadt skägg.

»Hvar finnes originalet till denna tafla och hvad heter mannen?» frågade tysken i andlös spänning.

Värden tummade sin mössa och svarade:

»Hvar han fins, det vet jag inte, men hvad han heter känner jag till — hans namn är *Charles Darwin*, och det ska' vara en stor vetenskapsman».

Tablå!

Från den stunden öfvergaf tysken att jaga »den felande länken». Han reste tvärt hem till sitt gods och odlade sockerbetor.

Så gick det med honom!

Nu återstår att enligt löfte afslöja min egen stora, epokgörande upptäckt.

Den felande länken i Darvins system, förmedlingslänken mellan apan och människan, det är — snobben.

Må den som tviflar gå ut och se »grilljannarne» sola sin »dress» på fåfångans marknad.

Derefter skall han inte tvifla längre.

När blylådan hittas.*)

Jag hade ätit en god middag i »Helsan» med två sorter vin, kaffe, cigarretter och »avec». Sådant gifver drömmar. Också drömde jag följande:

Istiden hade kommit igen. Hela norra Europa betäcktes af ett väldigt istäcke, ett sådant, som vi nu känna från Grönland. Folket d. v. s. de, som icke frusit ihjel, hade dragit sig nedåt Medelhafvet, men äfven der var kallt. Drufvan och orangen hade för länge sedan upphört att glöda. I stället odlade man lingon och blåbär under glas. Och de allra modernaste krukväxterna voro enbuskar.

För att hålla sig varm sportades betydligt. En bland de styfvaste sportsmännen var en ung man som hette Fritiof Nansen, en ättling i rakt nedstigande led af den Fritiof Nansen, som fem hundra år tidigare gått på skidor öfver Grönland och sedermera frös fast vid Nordpolen. Denne Nansen d. y. drog en vacker dag upp till Skandinavien för

*) Vid läggande af grundstenen till Helsingborgs nya rådhus den 16 Maj 1893 inmurades deri en blylåda, innehållande bl. a. dagens exemplar af samtliga stadens fyra tidningar. I detta n:r af Skånes Allehanda förekom äfven ofvanstående framtidsvision.

att företaga en färd på skidor tvärs öfver inlandsisen. Han började vid östra sidan, ungefär der Simrishamn nu ligger, och det gick raskt undan, ty föret var godt. Men just som han höll på att fullborda sin tur, var det nära att en olyckshändelse inträffat. I nattens mörker rände han nemligen emot ett fast föremål, som stack upp öfver isen. Han stötte emot med sådan fart, att han stupade och slog sig ganska illa.

Sedan han svurit det reglementerade antalet eder, beslöt han sig för att undersöka hvad det mån-
de vara som tog emot.

Det befans att en smal jernstång stack upp ur isen. Den såg ut precis som en af de jernstänger man i gamla dagar satte på tornspiror.

Nansen afritade tingesten, tog noga landkänning för att kunna återfinna den, och anmälde efter hemkomsten saken för historie- och vitterhetsakademien i Tunis.

Det skrefs, plitades och disputerades om den der märkvärdiga jernstången, och slutligen erbjöd sig en rik bryggare att bekosta en vetenskaplig expedition för dess undersökning.

Häraf kom det sig att norrskenet en vacker dag flammade öfver en skara med ishacker och spett arbetande män, hvilka vid Öresunds frusna strand höllo på att gräfvä sig till ändan af den märkvärdiga jernstången. Det blef ett styft arbete. Men så blef det ock rikligt belönadt. Jernstången satt

på en tornspira, spiran på ett torn och tornet på ett stort hus.

Snart hade man grävt sig ned i huset, som visserligen delvis blifvit sammantryckt af isen, men delvis höll helt. Det visade sig att man råkat på sjelfva rådhuset i den urgamla staden Helsingborg. Och i en stor sal hittades en mängd stelfrusna lik, hvilka, tack vare kylan och en medfödd konservatism, voro utmärkt väl konserverade. Det var hrr stadsfullmäktige, hvilka frusit ihjel midt under en diskussion om ett förslag att upprätta en »värmestuga» för stadens honoratiories, enligt hvad protokollet utvisade.

I en annan sal fans en stelfrusen magistrat. Döden hade infunnit sig just som en af stadens mera aktningvärdas borgare höll på att med tu finger å bibeln aflägga värjemålsed på att han aldrig haft punsch i fickan, då han gick till hamnpaviljongen.

Det allra märkligaste fyndet gjordes dock längst nere i förstugan. Der håde ett stycke af en mur rasat, och derigenom hade en liten låda af bly kommit i dagen. Den öppnades, och de lärde slogo sina hufvuden ihop. Märkliga saker kommo i dagen. Mynt preglade 1803, en historik öfver rådhusbyggnaden och slutligen 4-st. tidningar, utvisande att tidningssporten stått ganska högt i denna aflägsna tid.

Den lilla lådan hemfördes i triumf till akademien i Tunis, och de lärde fingo ett rysligt schå med att tolka dess innehåll. Särskildt tidningarne voro svårtydda i anseende till det föråldrade språket och

de många tryckfelen. En utomordentligt lärd professor i jämförande språkforskning hade fått Skånes Allehanda på sin lott. Vid sin död hade han föreläst öfver den tidningen i 17 år, men likväl hade han icke medhunnit mer än två och en half spalt och fyra annonser.

En annan lärd forskare utgaf en bok i tolf stora folioband med följande titel: »Några bidrag till kännedomen om konjunktiven i Öresunds-Posten» och en dame skref en roman i åtta delar om Helsingborgs Dagblad. Om rätta betydelsen af ordet "tull" i Helsingborgs-Posten råkade två hoppgifvande docenter i en så häftig tvist, att de utmanade hvarandra på duell och sköto ihjel hvarandra.

Öfver denna tragiska utgång af en tullstrid i tjugofjerde århundradet blef jag så förskräckt att jag vaknade.

Ordtyfveln i behagens tjenst.

Länge har Paris fört spiran inom modets värld. I den fagra, mångskiftande stat, toilettens, der drottningen vid Seinens stränder varit allherrskande, har nästan aldrig hörts någon opposition, hur bakvända lagar man än stiftat, tänkom exempelvis på krinolinan och turnyren. Vål har toilettens sitt öfverhus och underhus, stundom i fejd med hvarandra liksom i politiken, men öfver båda står suveränen, världselegansens hufvudstad.

Men den nuvarande tiden är ödesdiger för de oinskränkta monarkierna. Så äfven inom modets värld. Paris börjar bli för blaseradt. Det saknar uppfinningsförmåga; det idislar sig sjelft. Den stora republiken på hin sidan Atlanten deremot, den saknar åtminstone icke uppfinningsförmåga. Toilettens Edison har gjort uppror mot de franska cocotternas allmakt och riktat det skönas värld med något, som icke Paris förmådde uppfinna.

Se här hvad en amerikansk tidning vet att derom berätta:

“I Newyorks fina dameverld har man nyligen infört det smakfulla modet att pryda sig med lefvande vägginsekter. Denna insekt, af mexikansk art, är så stor som en vanlig tordyfvel. Rundtomkring dess kropp anbringas ett fint guldband, som fästes vid en bröstnål eller på damens klädning. På djurets glänsande mörka rygg fastklibbas mycket små ädelstenar för att höja effekten, och detta utsänder blixtrande ljusstrålar, då det, helt oförskräckt och utan att bry sig om den beundran det framkallar, promenerar omkring på sin egarinnas hvita skinn eller fina kläder. Djuret får lära sig igenkänna henne, lyda hennes kallelse, äta af hennes mun samt i det hela taget uppföra sig på bildadt sätt. Den tama, juvelbesatta insekten fyller ett länge känt behof“.

O snille, snille! — Hvem kan mäta ditt djup, famna din bredd eller räkna ut din höjd?

Hvad är väl telefon, fonograf eller apotekare Brandts äkta schweizerpiller mot denna häpnadsväckande uppfinning, som tillförsäkrar damerna att aldrig sakna insekter, hur det än må förhålla sig med insigterna. Och tänk hur förtrollande det måtte ta sig ut med dessa nya, glänsande husdjur. Hvad vi svenskar skola bli förtjusta, då modet hinner hit, som det naturligtvis omsider måste göra.

Visserligen är det icke antagligt, att den mexikanske väggbaggen trifs hos oss i vårt kalla klimat eller vi med honom — det är ju knappast vi kunna komma öfverens med »norrbaggar» till och med —

men lyckligtvis ega vi ett substitut, som är fullt acklimatiserad, ja alldeles som barn i huset i vår kalla nord — jag menar tordyveln. Han har glänsande, präktiga täckvingar och uppträder i ett pansar, som förtjenar att briljanteras. Alla guldsmeder, som göra anspråk på att uppfatta tidens fordringar, komma naturligtvis att på sina bakgårdar eller landtställen anlägga etablissementer för tordyvelsafvel, och för landsbygdens fattiga befolkning kan insamlandet af tordyflar bli en biförtjenst af nationalekonomisk betydelse. Jag skådar, i få ord sagdt, gryningen af en ny industri, hvilken med fördel kan drifvas jem-sides med den fosterländska kreatursafveln och kraftigt bidra till lindring af landtmännens betryck, synnerligast om djuren beläggas med försvarlig tull, och en nitisk gränsbevakning medelst nät samt all gödsels bortrensande från stränderna afhåller utländska tordyflar. Ty icke böra vi låta pådyfla oss utländingens tordyflar; vårt valspråk bör vara: Sverige åt de svenske tordyflarne.

Tänkom oss en fin-fin bal. Musiken hemtar andan. Herrarne läska sig efter dansens ansträngningar med punsch och lindrigt osedliga samtal i buffetrummet. Damerna ha hamnat i svällande kåsöser och vifta med solfjädrarne, under det glacen smälter mellan deras purpurläppar, alldeles som herrarnes hjertan inför förföriska blickars trånande glans. Hvita, blottade halsar glänsa i strålande gasljus mot draperiernas varma purpur. Se, hvad är det? —

Ur djupet af det hvita spetsburr, som, likt det hafskum ur hvilket Venus föddes, gungar på halfblottad barm, framtittar något svart. Det rör sig, det kryper, det blixtrar. Det är en tordyffel, som, återspeglade gaskronornas ljus i tusen diamantfacetter, långsamt bökar sig fram ur spetsarnes snår och varsamnt begifver sig ut på alabasterhalsens "gyngende Grund". Det går sakta, ty han släpar på guldlänken. Slutligen har han passerat halsbandets korallref. Uppåt, uppåt bär hans stig. Ändtligen är han framme vid munnens purpurbrygga och doppar sina antenner i den glaceportion, som just nu passerar Rubicon. Det svalkar så godt efter spetsarnes qvafva alkovluft.

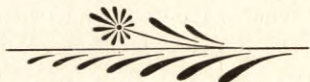
Han drar sig nöjd och belåten tillbaka, slår sig till ro på rosenkindens mjuka sammetskudde och börjar åter fundera på spetsarnes mystiska skymundan.

Men hvad nu? Damernas samtliga tordyflar, förut så spaka och saktmodiga, tyckes ha blifvit som besatta af en ond ande. De rusa fram och tillbaka på halsarnes hvita hull, de skaka sina gyllene länkar, och diamanterna på deras glänsande täckvingar gnistra i oupphörlig kretsgång.

Hvad står på? Har glacen slagit dem åt hufvudet eller ha fjettrarne i behagens tjänst blifvit dem för tunga? Är det frihetsdrömmarnes skummande vin, hvilket gjort dem, som så många andra, rusiga?

Alldeles icke! — — Några kavallerilöjtnanter ha inträdt i rummet. De lukta lindrigt stall och det är detta, som bringat tordyflarne i uppror, ty barndomsminnena verka på dem med styrkan af ett rus. Naturen är starkare än uppfostran.

Låtom oss hoppas, att den icke är starkare än guldlänkarne.

Ätten von Humbug.

Ätten von Humbug är en af de äldsta ätter i världen — om icke den allra äldsta. Dess stamträd går så långt till baka i tiden, att ingen adelsätt under solen är dermed jemförlig. Jag skall nu icke fästa mig vid att den urgamla literaturen, från och med Indernas Vedaböcker till och med Kinesernas och de semitiska folkens handskrifter, bära spår efter en eller annan von Humbug. Ej heller skall jag uppehålla mig vid den nyare Egyptologiens resultat, hvilka mynna ut deri, att många af de på pyramidernas och konungagrafvarnes väggar afbildade stormän, hvilka hittills ansetts som medlemmar af gamla egyptiska konungaslögter, i sjelfva verket visats vara framstående representanter af dynastien — von Humbug.

Deremot skall jag som bevis för ättens sagolika ålder anföra följande:

För åtskilliga år sedan trodde man sig i ett stenbrott i Tyskland ha upptäckt Darvins »felande länk». Det var eller tycktes åtminstone vara det förstenade skelettet af en mycket primitiv människa. Vetenskapsmännen, d. v. s. Darwinisterna, slog sig för sina kranier och jublade.

Men det var för tidigt.

Skelettet befanns nemligen tillhöra en förhistorisk von Humbug.

Sammalunda ock ett ofantligt jetteskelett, som för några tiotal år sedan gräfdes upp i Amerika och hvarpå Barnum förtjente en vacker förmögenhet. Det var också en legitim von Humbug.

Äfven rent historiska vittnesbörd om släktens ålder saknas ingalunda. Så t. ex. är det så godt som bevisadt att släktens stamträd kan ledas tillbaka ända till paradiset, och att det just varit dess stamfar, som derstädes i ormgestalt — en von Humbug kan ikläda sig alla skepnader — bedrog allas vår stammoder Eva. Och lär deraf kunna härledas den böjelse för ättlingarne, som ännu mången Evas dotter ådagalägger.

Det är emellertid icke nog med att ätten är oerhördt gammal — den är tillika ofantligt stor. Inte ens ofrälsta familjen Pettersson, hvars medlemmars tal är som sanden i hafvet, kan dermed på långt när jemföras.

Äfven på vårt riddarhus är ätten introducerad, och dess vapensköld är en af de praktfullaste. I hjertskölden ser man nemligen en förgylld apa, som räcker lång näsa åt jordklotet.

I motsats till vår öfriga adel, som allt mera undantränges och till en stor del snart icke eger annat guld, än det som glimmar i namnen, och inga andra husdjur, än de utlevade gamla drakarne, griparne och lejonen, som grina på vapensköldarne,

har von Humbugska ätten innästlat sig öfver allt — i embetsverk och förvaltning, i representation, i näringslif, i pressen — ytterst talrikt — i vårt samfundslif — med ett ord: allestädes.

Långt ifrån att förlora sin politiska makt genom den fyrbenta representationens aflifvande, såsom andra adliga ätter gjort, ha' von Humbugarne tvärt om fått ett ännu rikare fält för sina operationer och en finger med i hvarje kammare. Och skulle, det Gud förbjude, någonsin ett enkammersystem bli rådande här i landet, så att gumman Svea, efter att i äldre tider ha, med respekt till sägandes, krupit på alla fyra, derefter kommer att hoppa på ett ben, så kan man slå sig i backen på att detta ben kommer att prydas af en strumpa i de von Humbugska färgerna.

Ätten von Humbug kan, då sådant faller den in och i samklang med anornas mängd, vara nog så aristokratisk, men kryper dock ytterst gerna och kanske allra helst in i demokratiens fladdrande mantel, i hvars veck den trifves så väl och har så lätt att utöfva sitt favoritnöje, det att leda och beherrska massorna. För öfrigt kan sägas att den politiska slagrutan sällan slår rätt, då det gäller att uppsöka en von Humbug. Ätten är nemligen hemtam inom alla partier och rör sig lika ogeneradt i hofvets gyllene gemak som bland den uslaste bierkrogs mest luggslitna gäster.

Men bäst tycker dock ätten om republiker och allmän rösträtt. Det är därför den trifs så innerligt

väl i Amerika, hvilket vidsträckta land är att betrakta som den von Humbugska ättens nuvarande stamgods. Der sitter familjens »caput» på sin tron af dollars och tar emot populacens tillbedjan, der öfva sig ungherrarne von Humbug i sin favoritsport — att klitva på folkets axlar.

I affärslifvet intar von Humbug en mycket framskjuten ställning, och intet handelshus i världen kan, vare sig beträffande omsättning eller vidsträckta förbindelser, täfla med firman Humbug & komp., som har filialer öfver hela den kända världen och inför hvilken sjelfva huset Rotschild måste böja sin nacke.

Konst och literatur hota att öfvergå till ett fideikomiss inom familjen. Ej mindre i bibliotekernas dammiga salar än i konstgallerierna skönjes dess finger. Och dess makt växer med tiden, ty ju modernare en bok eller en tafla är, dess lättare är det att upptäcka den von Humbugska signaturen.

Den von Humbugska ättens valspråk är: »allt för skenet!» Hos hvarje människa, kejsare eller gatsohare, verldsdame eller tiggerska, högkonservativ eller anarkist, som bär detta valspråk djupt ingravadt i sitt hjerta, kan det von Humbugska blodet spåras, namnet må nu vara hvilket som helst och ställningen i lifvet hurudan som helst.

Men nog af! För att teckna blott de yttre konturerna af ätten von Humbugs växande verldsherravälde skulle fordras mera papper, än svenska pappersbruk förmå producera på ett helt år, och der-

till ett Trollhättan af bläck. Jag får derfor göra min reverens för den mäktiga familjen med den lifliga önskan, att en gång få vara med om att krossa vapenskölden öfver den siste von Humbugs katafalk, en lika förmäten som vanmäktig önskan. Den von Humbugska slägten skall nemligen helt visst lefva och frodas långt sedan hundraårig mossor betäckt mina och den gunstbenägne läsarens ben, hvilka kanske af någon framtida von Humbug komma att förevisas i ett museum såsom intressanta kvarlevor från pappersålderns råa barbarer.

Flyttedagen.

Flyttedagen! — Hu då! Det går en rysning genom merg och ben vid blotta tanken på allt det stök, villervalla och bekymmer, som detta fyrstafviga ord återkallar i hvarje icke husegandestadsbos minne.

Dock, äfven flyttedagen kan ega sin poesi — men en gatpoesi af den orimliga skolan — sin humor — men en »galgenhumor» — sin doft — men à la Zola.

Hemmet är ju en verld i smått, och flyttedagen således en verldsrevolution. Verlden vill be dragas, heter det, men så förhåller det sig icke med värden. Och denna lilla omständighet är stundom nog att göra flyttedagen till en värdsrevolution.

Men då en sådan inträffar, varder för visso intet kött frälst.

Se dessa stolta hus, hvilka ligga i långa rader vid de mensklighetens afloppsdiken, som kallas gator. Hur stela och högfärdiga — ett eller annat ofärdigt märkes äfven — se de ej ut i hvardagslag, der de stå i ordnade leder och hålla rättning så godt tidens tand, som aldrig behöfver plomberas, och byggnadsordningen, som deremot allt jemt behöfver lappas,

medgifva. Men på flyttedagen få de kolik, kramp-ryckningar och inre revolutioner. De vända ut och in på sig och utspy genom vidöppna dörrar »bättre och sämre möbler, koppar-, jern- och trävaror, lin- och gångkläder m. m.», såsom det lika stereotyp som smakfullt heter i auktionskungörelserna.

Se dessa fantastiskt uppstaplade och liksom af en inre kraft sammanhållna flyttlass, som mödosamt känka kring gator och gränder, sökande en varaktig stad, ett mer eller mindre kräsmagadt vidunder af byggnadskonst, hvilket dem uppsluka må. Hvarje bohag der uppe i den brokiga, vacklande högen har sin egen historia. Det är nutidens kulturhistoria, söndersplittrad i lösören.

Se denna svällande öfverklasspaulun! Det är i den grosshandlare Z. genomlefvat tretioåriga kriget. Denna yppiga resortsoffa! Det var i den hr Xs goda namn och rykte maldes sönder på de kött-qvarnar, som drifvas af kaffe och sockerbröd. Eller denna sammetslena kåsös! Det var i den fröken Y. sålde sig sjelf för en titel och fick en kyss i handpenning. Eller detta fint ornerade skrifbord! På dess blanka skifva har tecknats så många konventionella lögner, som få rum inom ramen af ett helt människolif. Eller denna eleganta gungstol! I den har en gammal syndare vaggat sitt samvete till ro vid hemmets hård. Men under dess fina gänglar ha kanske krossats enkors hjertan och värlösa barns rätt.

Eller här ett annat lass! Se dessa kantstötta

för detta praktmöbler, med urblekta öfverdrag och klisterfläckar på baksidan efter utmätningsslapparne. De tala ett annat språk, fattigdomens — den fattigdom nemligen, som icke får synas, det förgyllda armod, som är värre eller åtminstone farligare än nöden. Hvilka strider, frestelser och umbäranden för att hålla skenet uppe lysa icke fram ur hvarje uppsluppen söm på öfverdraget, ur hvarje refva på faneret. Ett långt martyrskap grinar ur hvarje skavank; hvarje kudde är stoppad med ett helt herbarium af svikna förhoppningar. Nu träffas de och trängas åter på resa, dessa bohag — resan utföre.

Eller här en arbetareförmögenhet på handkärria! Pantbanken har välvilligt lättat flyttningsbördan. Det är nästan endast vaggan som är kvar, men den är ju också den viktigaste möbelen, ty den är jemt i bruk. Och så bär den ju framtiden i sitt sköte.

Ja, hvem vet! Kanske den osnutne parvel, som larfvar bredvid det torftiga bohaget, förtjust öfver flyttnings omvexling och äfventyr, en gång skall som fallen samhällspelare åka i stadens finaste likvagn, då han gör sin sista flyttning. Så märkvärdigt har man sett mer än en gång.

Är man filosofiskt anlagd, så kan flyttedagen ge anledning till åtskilliga mer eller mindre djupsinniga reflexioner.

Man kommer den dagen menskligheten mera in på lifvet; man ser mycket, som aldrig synes i hvardagslag, och det är ingen konst att finna varia-

tioner öfver temat: »allt är fåfänglighet och förgänglighet.»

Det finnes verkligen folk, så otroligt det än låter, som finna ett ogement nöje i att flytta. Jag talar nu inte om barn, för hvilka flyttningstumult och virrvarr alltid är ett specielt nöje, utan om vuxna personer, som kanske sjelfva inte ha långt igen till den sista flyttningen. Omvexling förnöjer, och hvem vet för resten, om ej denna smak för flyttningar är en dröjande kvarleva från våra nomadiske förfäder, som togo ned sina tält och drogo till andra jagtmärker, då *den* tidens »konjunkture» manade till flyttning.

För min del är jag deremot af den åsigten, att af alla stater är sniglarnes stat den lyckigaste, ty i den äro alla husegare.

En dröm.

Som man vet har literaturen sin vårflod strax före jul. Den magraste bäck, figurligt taladt förstås, blir då stormagad som en prost och bullrande som en riksdagsmannakandidat, alldeles som vid snösmältningen ute i naturen. Och de stackars anmälare, som skola profsmaka öfverflödet för att derefter i tidningsspalterna ge uttryck åt sina intryck, de hålla rent af på att drunkna i tryck.

I ett sådant betryck befann jag mig här om dagen. Jag låg på min soffå — i den ställningen riskerar man mindre att ryckas med — och den allra nyaste literaturen forsade omkring mig, alldeles som hade jag legat i ett qvarnfall. Och qvarnen gnisslade och gick inne i min hjerna, men det kändes som ginge den tom. Der hade proppats så mycket i bingen, att trångmålet blef för stort, och ingenting kom ned i sjelfva verket. Och så somnade jag och drömde — att jag låg på min soffå.

Man finner häråf huru dröm och verklighet stundom kunna sammanfalla.

Jag drömde att framför mig stod en ung man, mager som ett måndagsnummer i rötmånaden och naken som erotiken i Strindbergs »Giftas». Han

hade icke ett fikonalöf, ens så stort som ett tjenstefrimärke.

»Med hvem har jag den äran att tala?» frågade jag och bugade mig i liggande ställning, men vid mig sjelf tänkte jag: Gud låte inte städerskan komma in och taga skada till sin dygd af hvad hon se mände.

»Jag är en engel», svarade han.

Då bugade jag mig ytterligare sju resor och började genast tala engelska.

»How do you do?»

»Åh jo tack! — rätt bra», svarade han.

Nu kände jag mig generad, ty jag kunde inte hitta på något lämpligt samtalsämne, efter som det är nästan ännu svårare att tala med en engel än med en kommandör af Nordstjerneorden, och dessutom är det kinkigt för en tidningsman, som fått bläckfläckar på sin barnatro, att finna rätta beröringspunkten med en engel. Slutligen tog jag det första jag fick fast i och yttrade:

»Jag trodde inte att englarne voro så magra».

»Lunds stifts prestmöte har, i betraktande af de magra markegångstaxorna, inte gjort oss fetare» upplyste han.

Nu var det lika när, och jag funderade och funderade. Då började ändtligen min tidningsmananatur, som hittills alldeles dåsat af, att qvickna till, och jag beslöt att inleda en stilla interview.

»Min herre, som är vå vidtberest, skulle kanske kunna lemna vår tidning ett litet meddelande. Vi

betala fem öre raden för vanliga notiser och tio öre för sensationsnyheter. Men finge vi räkna en engel bland våra ärade meddelare, så skulle vi nog kunna sträcka oss en smula längre».

»Ja, det är just därför jag gjort en afstickare till Helsingborg, som annars icke har något lockande för englar», svarade han. »Jag läste nemligen för någon tid sedan i en Helsingborgstidning en uppsats om verdens undergång och tänkte: det är synd att en tidning, som tyckes intresserad af de yttersta tingen, ska' vara så illa underrättad».

»Skulle min herre således vilja gifva oss ett fullt tillförlitligt och icke mot tryckfrihetslagen stridande meddelande om verdens undergång?»

Han nickade jakande.

Jag drog upp blyertspennan.

»Verlden ska' snart förgås», fortsatte han, »och det medelst en ny syndaflod».

»Hvarför det?» frågade jag, som gerna ville vara säker i detaljerna.

»Jo, för det att den osedliga literaturen nu gått så långt, att Björnstjerne Björnson icke vill ta' iden, ens med »handske». Måttet har länge varit rågad; nu rinner det öfver».

»När skall detta ske?»

»Det bör man hålla tyst med för att icke skada prenumerationen».

»Ska' vi drunkna i vatten?»

»Nej, inte denna gången! — i trycksvärta», svarade engelen och flöt ut genom nyckelhålet.

Herre! du min lefvande! — utropade jag —
då kan ju inte ens Motala verkstad göra oss en ark
som flyter. Jag blef så förskräckt öfver dessa »mör-
ka» utsigter, att jag vaknade.

Var inte det en märkvärdig dröm?

Men hur kan man också gå och inbilla sig att
de tryckta tiderna förbättras genom ytterligare »tryck»?

"Jaga grisarne ur klöfvern." *)

Amerika är som bekant ett mycket uppfinningsrikt land, ett land som frambringat icke blott symaskinen, telefonen och fonografen, utan äfven den nya tålamodsmassagen, jag menar spelet: »Jaga grisarne ur klöfvern».

Den som tror att detta spel, denna lilla ask af papp eller metall med sina kulor och koncentriska ringar, bara är ett tidsfördrif, ett nytt sätt att afrätta syndaren tiden, den hyser en mycket lindrigt sanningsenlig uppfattning af amerikanens praktiska sinne och af det epokgörande värdet hos en uppfinning, hvilken kanske af en framtid skall erkännas som mensklighetens räddningsplanka i nittonde århundradets sista bränningar.

*) Ett så kalladt "tålamodsspel", som vid dess första införande omfattades med nästan lika stort intresse som "femtonspelet". Det torde böra anmärkas, att ofvanstående skrefs medan detta spel ännu var modernt samt att vid samma tid rådde i Skåne en svinslagterispekulation nästan lika het som sockerbruksspekulationen sedan blef.

Jag skall försöka lemna en kortfattad utredning af detta svinaktigt djupsinniga klöfverspels sanitära, moraliska, sociala och politiska betydelse.

Först den sanitära.

Vi lefva, som bekant, i nervositetens tidevarf. Det förhåller sig med nerverna, dessa det mensklige speleverkets strängar, aldeles som med strängarne på en gammal fiol, sedan »stallet» gått i kras. De äro slappa och dissonerande. Men »stallet» i det mensklige instrumentet är just tålamodet. Är blott det i god ordning, så spännas strängarne och det blir »låt» i det hela, melodien, som spelas, må nu vara »min gerning nådigt skåda» eller »kom lilla flicka valsa med mej». Men hvarje sjukgymnast vet, att bästa sättet att få ett slapt och sjukligt organ normalt är att försätta det i verksamhet. Nu är vårt tålamodsorgan sjukligt angripet i brist på användning; låtom oss alltså öfva och gymnasticera det — medlet är att »jaga grisarne ur klöfvern». Detta sinnrika spel är helt enkelt ett slags utomordentligt kraftig sjukgymnastik för det mensklige tålamodet.

Detta var den sanitära betydelsen. Men den moraliska ingår, som den tänkande läsaren lätt torde finna, icke så litet i såväl denna som efterföljande afdelning, hvarför jag genast öfvergår till den sociala frågan, endast i förbigående anmärkande den djupt moraliska innebörden deraf, att ett träget och innerligt hängifvande åt att jaga grisarne ur klöfvern otvifvelaktigt hindrar många tillfällen till synd.

Hvad är det som utgör tidens sociala sjukdom?

Jo, helt enkelt det allmänna, alla folkklasser och individer uppslukande missnöjet.

Men sätt den missnöjde i en bekväm stol och låt honom »jaga grisarne ur klöfvern», och han skall, vid Gud, inte få tid att tänka på sina egna lidanden eller — hvad mera är — ens på andras för honom oupphinneliga njutningar. Äfven den mest infernaliska klassmedvetenhet måste ge tappt inför ett så inveckladt problem. Hade »mäster Palm» i tid blifvit satt att jaga grisarne ur klöfvern, så skulle han aldrig haft tid att drifva den svenske arbetaren in på de utopiens betesmarker, der han nu larfvar omkring och leker »blindbock» med sin egen skugga.

Hvad spelets politiska innebörd angår, så inses lätt att den är djupt demokratisk, alldenstund det förvandlar en hel nation till svinaherdar, oafsedt individernas större eller mindre välborehet eller deras större eller mindre färdighet i konsten att klifva i hoftrapporna. En excellens' svin kunna vara fullt ut så kitsliga som en torparepojkes, och redan här af framgår hvilken stor roll det amerikanska svinspelet kan spela, då det gäller klasskilnadens utjemnande, ett af tidens viktigaste politiska spörsmål. Och gäller det partibildningens motverkande, »försonlighetspolitikens» befrämjande, bråkmakares tystande och »ett godt förstånd med främmande makter», så är det bara att jaga grisarne ur klöfvern, och man skall få se hur allt blir frid och fröjd och samklang och försonlighet.

Tänk bara på våra riksdagsmän. I stället för

att fara upp till hufvudstaden med partidille, motioner och lokalintressen i sina kappsäckar, komma de hädanefter att medföra hvar sitt svinklöfverspel. Medan så talmannen och Liss Olof och A. P. Danielsson och Jonsson i Hof hålla riksdag och i sina anletens svett samsas med regeringen om fosterlandets ära och välgång, så sitta de öfrige gubbarne och bara jaga grisarne ur klöfvern och äro fridsamme och spakfärdige och hafva akt uppå sina kulor, under det de då och då steka en af de krånghgaste grisarne på hr Hedins »brasa». Och de hafva svarta grisar och hvita grisar, och när det så gäller votering, så lägga de i voteringsurnan de grisar, som de ej lyckats få ur klöfvern. Och de svarta betyda nej, och de hvita betyda ja, och så blir fosterlandet frälst medelst bångstyriga grisar.

Och om någon af Europas stormäktigaste börjar gäspa och ha tråkigt och ropar på sin krigsminister och frågar: »hvilken af kusinerna står nu i tur att få smörj?» och krigsministern svarar: »jo det är allt kung Oscar af Sverige och Norge», så kommer genast svensk-norske ministern eller hans legationssekreterare med ett gyllene svinklöfverspel i handen och öfverlemnar det jemte Serafimerordens insignier, och straxt börjar högst den samme att jaga grisarne ur klöfvern och ropar till sin krigsminister: »kusin Oscar får vänta tills jag fått in det sista förb—e svinet». Men det får han aldrig, ty så mycket tålmod finnes der icke på tronen, och så har gamla

Sverige sluppit krig och örlig och blodig klädnad och tårar, jemmer och skadskjutne löjtnanter.

För provinsen Skåne torde svin-klöfverspelet ega en alldeles särskild betydelse. Här har nemligen utbrutit en svinslagteribyggnadsepidemi, som till sina symptom nästan påminner om svin-del. Nu har jag tänkt, att denna passion för svinslagterier möjligen skulle kunna mildras och kanske slutligen botas genom ett allmänt svinjagande ur klöfvern. Ty bara den sjuka fantasien får sysselsätta sig med något svinaktigt, så torde derigenom för ekonomien vådliga extravaganser förebyggas, åtminstone hvad byggandet angår. Jag skulle därför vilja förorda att de skånska kommunerna inköpte svinklöfverspel till fördelning efter fyra d. v. s. så, att de högst beskattade finge de största svinen.

Mycket vore att tillägga angående denna viktiga sak, men för tillfället har jag ej tid till mera djupgående undersökningar, ty jag skall hem och — jaga grisarne ur klöfvern.

“Théâtre tintamarresque”.

Vet herrskapet hvad en théâtre tintamarresque är för något?

Inte! — Då skall jag förklara fenomenet.

En théâtre tintamarresque består af en serie målade dockor, föreställande allehanda människofigurer med små, vanskapliga kroppar och tomma hål, der hufvudet skulle sitta. När nu spektaklet börjar, så sticka aktörerna sina hufvuden i de tomma hålen, och strax blifva de små, besynnerliga kropparne lefvande människor med ofantliga hufvuden och oinskränkt rösträtt.

En sådan der föreställning kan vara rätt lustig, icke blott för barn, utan äfven för oss stora fin de siècle-barn, som gå omkring och göra barnsliga gerningar.

Men inte behöfver man gå på en varieté för att få sitt lystmäte af théâtre tintamarresque. Verlden är nemligen full af tintamarresquer — men alla äro icke lika roliga. De vimla på alla områden af det menskliga lifvet och lefvernet, de utgöra fyllnads-godset i den stora varieté, som börjar i vaggan och slutar mellan fyra bräder.

Låt om oss gå på jagt efter tintamarresquer!

Politiken t. ex.? — Ja, dess slippriga valplats är ju alldeles full af små roliga figurer med tomma hufvuden, genom hvilka andra tala. En genuinare théâtre tintamarresque än t. ex. en riksdag eller ett valmöte torde det vara svårt att leta upp. Men inte blir man just alltid glad af de föreställningarne.

Då föredrar jag en sådan med servering vid småbord.

Pressen? Likaledes rik på tintamarresquer! När en tidningsman känner en viss tomhet i hjernkontorets redaktionslokal, så klipper han bara ett stort hål i en tidning och låter en ärad kollega derigenom hålla tal till publiken. Denna tintamarresque kallas »att klippa ledare».

Kyrkan? — Alldeles full af tintamarresquer! Har en predikant en stund gnuggat geniknölarna utan annan påföljd, än att bli smutsig om fingrarne, så märker han att der bakom råder tomhet. Men nu ha både naturen och församlingen en viss afsky för tomrum, och därför låter han en embetsbroder, ja, kanske en sådan som redan åratat eller århundraden multnat i griften, sticka hufvudet i tomrummet och strax flyter ordet, rent och klart, som hade det gått genom en af Kuntze & comp:s filtrerapparater, i en väldig och befruktande ström öfver predikohungriga själar.

Konsten och literaturen? Likaledes der vimlar det af tintamarresquer, som äfven kallas plagiat. Sjelfva höjdpunkten i utförandet, som vanligen pris-

belönas, kallas på akademiskt språk »att snilla med smak».

Affärslifvet är en stor tintamarresque. Hvad är väl t. ex. det moderna borgensväsendet annat än ett förfarande, hvarigenom de tomma hålen i krediten fyllas med återskenet af andras plånböcker?

Hela menskligheten är för resten en kolossal théâtre tintamarresque. Hvert du går, högt värderade läsare, möter du nemligen sådana der små roliga figurer med tomma hufvuden, från hvilka ljuder klangen af gamla, inlärdas lexor. — Det är nemligen de senare, äfven kallade auktoriteter, som här vid lag spela rollen af aktörer.

Och nu, ärade läsare, har jag fört dig bak kulisserna i théâtre tintamarresque och lärt dig dess hemligheter. Kan du nu ej skilja dess håltomma figurer från andra mera solida, så kan jag icke hjälpa det. Jag har gjort mitt bästa. Men ger du dig ut på upptäcktsresa efter tintamarresquer, så vill jag helst undvika att möta dig, ty det skulle smärta mig om den första tintamarresque-figuren du mötte vore just — din ödmjuka tjenare Håkan.

En vikingafärd med otur.

Det var sommaren 1887. Tiderna voro svåra, till och med i Amerika. I Chicago visste man sig ingen lefvande råd för att få lite luft i affärensna. Då hittade några ekonomiska ljushufvuden på att staden skulle fira sitt hundraåriga jubileum med stor pomp och ståt. Man skulle slå två flugor i en smäll: först frossa af sin egen storhet, jemförd med litenheten vid århundradets början, derefter förtjena pengar, mycket pengar på de tusentals främlingar, som festligheterna skulle locka till »vesterns drottning». Ett bland festens glansnummer skulle bli ett militäriskt skådespel, der representanter för skilda länders arméer skulle utgöra aktörerna, och scenen bestå af ett storartadt militärläger med hela dess tillbehör af mordvapen och »blodig klädnad».

Naturligtvis skulle hela denna uniformsutställning, detta lefvande och exercerande krigsmuseum varit fullkomligt misslyckadt, om ej inom det samma funnes representanter för »söner af ett folk som blödt på Narvas hed, på Polens sand, på Leipzigs slätter, Lützens kullar» etc. En general, om hvilken man ej så noga visste, huruvida hans kreditiv var af mera officiel eller industriel natur, afsändes därför till »fri-

hetens stamort i Norden» för att inbjuda representer af dess ärorika armé att göra ett vikingatåg till Amerika.

Gumman Svea kände sig naturligtvis högst smickrad af, att äfven andra nationer väntade sig lust och ögonfägnad af de leksaker, hon på gamla dagar fredligt roar sig med. Och »Göta lejon», som snarkat djupt och innerligt allt sedan salig Wexiöbiskopen slog sitt berömda tapt, viftade välvilligt med svansen. De stiligaste karlarne i hela svenska armén uppletades, utpyntades och beforderades, väl snutna och med finpolerade knappar, om bord på en ångbåt, hvilken pustade under tyngden af deras ärorika uppdrag.

De sista ord gumman Svea yttrade, då hon med afskedstårar i ögonen från kajen viftade farväl åt sina älsklingar med en gammal af mal och krutrök illa åtgången fana, hvilken hon vid högtidliga tillfällen begagnar som näsduk, voro: »God save the american girls» — hon talade nemligen engelska af idel artighet mot sina älsklingars blifvande värdfolk — hvilket, mycket fritt öfversatt, skulle kunna tolkas på svenska med: »jag vet nog hvad mina blågula gossar duga till».

Nåh ja! Ångdrakskeppet, som hade äran föra nittonde århundradets »nordmän» i vesterviking, gjorde en lyckosam resa. Snart förkunnade telegrafensvenska arméns landstigning på amerikansk jord och något senare dess inryckande i det stora militärläget vid Michigan sjön.

Här hemma satt gumman Svea på sin klipp-tron, nyter och belåten, med stickstrumpan i knäet samt »brillor» på den aristokratiska näsan och studerade telegrammen från fjerran vestern, der hennes mest älskade söner förde fosterlandets runor med den äran. Kanske, tänkte hon, skall den gemenaste af dessa mina hjeltar hemföra en millionhemgift i sin rensel och — hvad kan man ej då vänta af officerarne. Och i sin innerliga förnöjelse gnolade hon med sin af fjellstormarne och äktenskapsgnabet med Nore något skrofliga röst:

»Ädla skuggor, vördade fäder,
Sveriges hjeltar och riddersmän,
Jag vet att vår framgång er gläder
På Chicagoutställningen».

Men hur länge var Adam i paradiset? Bestämmt en hel evighet mot den tid, som förunnades gumman Svea att kvardröja i sina gyllene förhoppningars militärläger.

En vacker dag vecklade hon nemligen med af ålderdom och ifver darrande händer upp ett nytt telegram, satte brillorna på näsan och läste — läste, o fasa! om hur hela militärlägre t blivit utmätt för skuld.

»Kors i Kristinehamn!» ropade gumman och släpte i förskräckelsen brillorna, så att de splittrades mot en af Åreskutans nedre afsatser. »Jo, det var just fint», fortsatte hon, »utmätt för skuld. Inte är det min skuld, inte heller mina tappre gossars skuld. Det var då millioner smörgåsbyggda pansarbåtar att

min armé inte ska' gå fri från utmätning ens i Amerika. Sådant kan man råka ut för här hemma, men på vikingafärd — fy för sjutton indelta dragonsablar af gamla modellen!»

Så vredgades gumman Svea, och hon saknade icke skäl för sin vrede. Skicka ut sina vackraste militärer att visas för pengar och så få höra, att rusningen till biljettluckan icke varit större, än att impressarien fått göra konkurs!

Härtill kom allvarliga bekymmer. Inte kunde gumman veta hur det amerikanska utsökningsväsendet månne vara beskaffadt. Det kunde ju tänkas att den oblidkelige exekutorn lagt beslag på inte blott militärlägre utan äfven det mest redbara af dess innehåll, nemligen de svenske krigarne. Det sved i gummans hjerta, då hon tänkte sig desse ståtliga bärare af en uråldrig krigsära omätta och utmätta traska omkring i det främmande landet, kanske med litografierade utmätningsslappar på ryggen midt öfver patronköket.

Lyckligtvis fick gumman sina gullgossar hem igen, om än med besvär och kostnad, men nu har hon svurit med tu finger å krigsartiklarne att aldrig mera skicka så dyrbara krigsartiklar som svenska militärer till någon utställning.

Må hon hålla sin ed!

Konstnärsförgudning.

Kulturens träd bär många »vattenskott», och ett bland de frodigaste är — *konstnärsförgudningen*.

Konsten är livvets fagreste blomma, tillvarons krydda, broderiet på kulturens mantelfäll, bouqueten på lifsglädjens perlande vin. Men den är icke och får icke betraktas som tillvarons mål. Konstintresset får icke öfverkultiveras ända derhän, att det, likt gökungen i ärlans ~~b~~, drifver ut de naturliga gästerna.

Der vetenskapsmannen, läraren, lagstiftaren, den pligtrogne embetsmannen, yrkesmannen eller den duglige arbetaren trängas undan och sättas till baka för konstnären, der kan man vara viss om, att den staternas förruttnelse, som en gång störtat i gruset Hellas och Roms yppiga kultur med dess härliga konstverld, icke är långt borta.

Det ser dock ut som om menskligheten, sedan den hunnit en viss grad af andlig utveckling, skulle ha en alldeles speciel fallenhet för konstnärsförgudning.

Har en viss Pinaqvinto uppnått en mer än vanligt stor färdighet i att låta några på en trälåda utspända torkade kattarmar vibrera efter vissa regler och lagar, så upphöjes han tvärt till en af mensch-

lighetens heroer, gödes med guld och lagrar och upphöjes till skyarne i makuleradt tryckpapper.

Eller har en sängerska, tack vare en gifmild natur och trägen öfning af stämbanden, lyckats bringa det der hån, att hon kan så att säga jonglera med toner och slunga omkring sig hela kaskader af koloraturer, så göra män, som annars anses kloka, sig till ök för hennes skull, d. v. s. de spänna hästarne från hennes vagn och anse som en ofantlig njutning och ära att få draga henne hem. Och skulle det inträffa, att hon en vacker sommarafton sjunger en bit från sin balkong, så samlas menniskor i sådana massor, att många bli ihjeltrampade och andra svårt skadade.

Sådant kallar jag konstnärsförgudning.

Eller om en skådespelare medelst mycket arbete förmått göra sin kropp och själ till ett instrument, på hvilket en författare, som kanske aflidit för hundratals år sedan, kan spela en hop bilder, situationer och känslöstämningar, som hans fantasi vid något tillfälle arbetat ihop, så visas han för pengar som ett underdjur, tages på entreprenad af någon förslagen jude, som anser honom lämplig att förtjena pengar på, och utskrikes, tack vare juden, som ett af världens 7,777 underverk. Och publiken, som kanske hvarken förstår hans spel eller hans språk, applåderar, jublar och — betalar, ty han är ju från »verldens hufvudstad» och man har läst spaltlånga artiklar om honom, hvilka den fiffige juden lyckats smuggla in i de beskedliga tidningarne.

Mindre utsatta för konstnärsförgudning äro de s. k. bildande konstnärerna d. v. s. målare och bildhuggare och allra minst de nyttigaste d. v. s. arkitekterna.

Dock händer det att en målare, som i årtal svultit och frusit under förtviflade försök att fånga en liten stråle af den skapande gudomsgnistan, slutligen lyckas eröfra ett *namn*, och sedan behöfver han inte sörja för morgondagen. Bara han doppar tummarne i en färgkopp, strömmar guldregnet öfver honom.

Sammalunda ock med en bildhuggare, som får — sälja.

Men hur många år innan dess gick han ej, liksom »Sörjen» i skaldestycket:

«ensam på ödsliga stranden

— — — — —
och formade tankfull med handen
af leret en människobild“.

Och så skaldekonsten! Ja, dess förgudningsperiod hör nog redan till ett förflutet utvecklingskede. Lågan på dess altare böjer sig numera, liksom Kains offerflamma, allt för mycket åt jorden. Kanske kommer det sig deraf, att dess utöfvare mer och mer närma sig »svältkonstnärernas» skrå.

Dessa allmänna betraktelser öfver vår tids konstnärsförgudning sakna ej sin aktuella betydelse i dessa

dagar, då impressariegeschäftet, tack vare den, firar verkliga orgier, icke blott i de stora kulturländerna, utan äfven i vårt lugna, beskedliga land, der de yppersta bärarne af inhemska konst föra en ganska anspråkslös tillvaro, men hvilket icke desto mindre anses som saftiga betesmarker för den kontinentala impressariehumbugens vinstbegär.

Särskildt är vår utmärkta hufvudstad, den »sköna synderskan vid Mälarstrand», grufligt svag för — »stjernor», d. v. s. sådana som redan börjat dala på det kontinentala firmamentet, ty förr komma de sällan hit.

Och sällan saknar hon, »synderskan» förstås, sitt lystnäte i den vägen. Den judiska företagsamheten och Stockholmspressens trumslageribravader — då det nemligen gäller *utländska* konstnärer, ty gent emot de inhemska ger den hellre konstnären än trumman hemska på huden — sörja nog för den saken. Nyss har man jublat i crescendo öfver Carreno, Sembrich och Melba. Snart skall den stockholmska konstnärskulten ligga på knä för Febvre i fullt utbildad Febvre-feber.

Stockholmssnobben, som står och petar tänderna utanför »Grand Hôtel» för att inbilla menskligheten, att han ätit en fin och framför allt *dyr* middag, skall naturligtvis också se och applådera Febvre för att ge sig sken af att kunna franska och förstå »stor konst».

Det är just på sådant impressarierna dra in pengar.

Lyssnar man noga till det stockholmska konstnärskojublet, så kan därför ock hända, att man hör en liten tunn röst skära igenom fröjdeskränet, en röst som säger: »tacker edmjokast! micket pra! Zwanzig tausend kråner! Ach, die dummen Schweden!»

Det är impressariejubel!

Röntgen-strålarne.

Sjelfkänedom är som bekant en svår sak, men torde hädanefter bli något lättare; jag ska' straxt tala om hvarför.

Har någon af mina ärade läsarinor eller läsare någonsin sett sitt eget skelett?

Jag skulle knappast tro det. Inte ens Ottenbyremonterna torde ha gjort det, om de vilja vara upprigtiga, och de ha väl ändå, allt sedan Faraos berömda sju magra nöt, varit närmare lösningen af det problemet än någon annan skapad varelse af däggdjursnatur.

Men hädanefter blir en sådan der sjelfransakelse ytterst lätt och vanlig. Man går bara upp till närmaste fotograf och låter fotografera sitt skelett. Och på förmaksbordet har man ett särskildt album för sina vänners skeletter.

»Ser man på! — notarien X., vår store sportsman!»

»Hur kan fröken känna igen honom?»

»Åh bevars» — der är ju inte ett enda ben i hans kropp, som inte är lagadt och lappadt».

Så der kommer det att låta vid förmaksbordet. Det förhåller sig nemligen så, att en professor Rönt-

gen i Würtzburg upptäckt att en elektrisk induktionsström, behandlad på ett visst sätt, utsänder ljusstrålar, som äro alldeles osynliga, men hvilka genomtränga allt, äfven de mest ogenomskinliga föremål, utom metaller och ben. Och med tillhjälp af dessa strålar kan man således fotografera allt, som är af metall eller ben, hur väl föremålen än må vara gömda i andra för strålarne — Xstrålar kallar han dem — genomträngliga omhöljen. Så t. ex kan man fotografera ett metallföremål i en sluten trälåda, mynnet i fickan, skelettet i människokroppen, ja, hvarför icke!, guldet i den misskändes hjerta.

Kläder, hull och konvensans hindra inte, ty genom dem gå Xstrålarne som vatten genom ett såll, som en embetsmannaskandal genom den radikala pressen.

Uppfinningen är onekligen af stor både praktisk och moralisk betydelse — praktisk för t. ex. kirurgien och moralisk — ja, tänkom oss t. ex. en blyxtfotografi med Xstrålar af en glänsande balsal, midt under en yrande vals. Dansande skeletter med armband och broscher — det bör bli en tafla som bättre än någon botpredikan bör tala till ungdom och dårskap om jordelivets fäfänglighet och förgänglighet, en »dödsdans», hemskare än någon medeltidsmunk kunnat fästa på duken.

Emellertid måste man vara tacksam emot professor Röntgen för att han uppfunnit sina strålar så, att de icke gå *endast* genom kläderna.

Det kunde annars blifvit allt för obehagligt att råka ut för — amatörfotografer.

Fotografien torde genom denna uppfinning bli sekelslutets söndagsbarn, för hvilket intet, som af metall eller ben gjordt är, varder förborgadt. Och snart utvecklas den troligen äfven dit hän, att man kan fotografera äfven en människas tankar — åtminstone om de röra ben eller metall.

Aj, aj, hrr varietédyrkare och hemgiftsfriare! Hållen eder då för allt i världen fjerran från kameran och X-strålarne. Ty annars bli ni i mer än en bemärkelse genomskådade.

Snart upptäckas Röntgen-strålar öfver allt. Lysmasken har ju befunnits vara en X-strålare och inom kort påträffas nog andra. Ja, eftersom X-strålarne i allmänhet äro osynliga, så kanske vi lite hvar gå omkring och stråla utan att veta det. Här finnes ju så mången, som tror sig vara ett ljus, utan att andra människor kunna upptäcka det. Kanske beror det derpå att han lyser med X-strålar.

Och när vi så hunnit till Y-strålarne och Z-strålarne! Då blir intet fördoldt under solen och det blir svårt för en människa att stå i ljus för sig sjelf, något som på forskningens nuvarande ståndpunkt tyvärr går lätt nog.

Men vänta bara till det blir sommar. Då skall jag ge mig i maskopi med lysmaskar och, utan att derigenom göra en mask för när, gå omkring och

taga invärtesporträtter af mina medmenniskor, kända och okända, fattiga och rika.

Det bör bli lärorikt.

Tack vare maskarne, skall jag då i livvets maskerad allt som oftast kunna utropa: »jag känner dig vackra mask!»

Men saken har äfven sin högst betänkliga sida. Nu har nemligen professor Salvoni i Perugia tagit Röntgentstrålarna om hand och dresserat dem så finurligt i en apparat, att man med deras tillhjälp kan se genom en stängd dörr, utan att kika i nyckelhålet, ja till och med genom den tjockaste mur.

Hur går det nu med privatlivets fred, redan svårt hotad af hrr tidningsreporters, hvilkas blickar dock *hittills* kunnat utestängas medelst dörrar och murar? Hur går det med — ja man kan bli galen då man tänker på denna hemska uppfinning och drager ut konsekvenserna af den samma.

Tänk hvilka orgier den menskliga nyfikenheten, svår redan förut att dragas med, nu skall fira!

Man skaffar sig bara en Röntgen-Salvonikikare och går ut på upptäckter. Och intet, som ej tilldrager sig bakom pansar af jern eller sigillack, varder förborgadt.

Och ändå är ju uppfinningen ännu bara barnet. Hvad skall ej då, med uppfinningars kända

förmåga att utveckla sig i våra dagar, resultatet bli, då X-strålarne fira sitt fem eller tio-års jubileum! Då har man nog länge sedan kommit till den punkt, att man med en dylik kikare kan se allt, som rör sig inom en människa, dess innersta tankar — allt, allt!

Då bo vi alla i glashus.

Mensklighet darra och rys!

Svartsoppa.

Som bekant sönderfaller menskligheten, från gastronomisk synpunkt sedt, i tvenne delar — de som äro passionerade svartsoppätare och de som rakt inte kunna fördra svartsoppa. Besynnerligt nog finnes i detta fall icke det stora mellanparti, som hvarken är varmt eller kallt, hvilket i alla andra frågor spelar hufvudrollen såsom det talrikaste.

Svartsoppan delar menskligheten med ett svart streck i tvenne ytterligheter, som icke beröra hvarandra.

Svartsoppan har en gång gjort Helsingborg misstänkt såsom ett näste för sjöröfvare.

Jag skall berätta hur det gick till.

Det var i de sälla dagar, då Helsingborg ännu var en liten beskedlig småstad med trätoffletelefon och rörliga sladderspeglar. Men då som nu fans bland stadens honoratiores åtskilliga husfäder, som voro omåttligt förälskade i svartsoppa. Ja, det finnes till och med ett bevingadt ord från den tiden, utsläppt bland en beundrande mensklighet af en den tidens samhällspelare och så lydande: "Näst hustru min tycker jag mest om svartsoppa."

Nåväl! Då gästtiden inträffade, funno dessa

svartsoppsfäder sig ingalunda tillfredsställda af hvad den husliga härden hade att bjuda på af denna deras älsklingsrätt, utan de passade troget på att taga sig en salig svartsoppsstund på stadens finaste hotell, då det hade svartsoppa på sin matsedel. Men för undvikande af budskickningar och onödig slitning af jungfrutofflor, hade den öfverenskommelse träffats med hotell Mollberg att hvarje dag, då svartsoppa serverades, skulle hissas en svart flagga å hotellet.

Så skedde också! Under gästtiden såg man allt som oftast den svarta flaggan svaja öfver hotell Mollberg, och samtidigt kom det från skilda håll vid middagstid än en än en annan hedersman i galoscher och paraply, portnyckel i bröstfickan och begärelse lysande i ögonen på väg till de mollbergiska svartsoppsgrytorna, der dagens äflan och strid skulle glömmas vid den svarta Lethes strand.

Men så hände sig en gång, att en vidt befa ren sjökapt en kom traskande uppåt torget, just som den svarta flaggan vajade i en stilla bris öfver hotell Mollberg. Och som han inte kände till köksinteriörerna i den goda staden Helsingborg, så blef han förskräckt och trodde att han råkat midt i gapet på de svartaste sjöröfvare. För en ärlig sjöman finnes nemligen ingenting mera fasaväckande än den svarta flaggan. Också blef vår kapt en så förskräckt, att han ögonblickligen hissade segel och skyndade bort från en plats, som enligt hans förmenande vore ett riktigt sjöröfvarenäste.

Sedan dess har icke svarta flaggan hissats i Helsingborg utom vid ett tillfälle. Det var då de helsingborgska socialistkvinnorna släpade omkring den svarta fanan, viljande dermed symboliskt antyda hur det var ställt med upplysningen inom deras ledares och tillskyndares respektive hjernor.

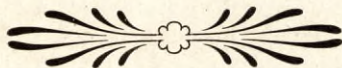
Äfven politiken har sin svartsoppa, fast den icke kokas af gåsblod utan af negerblod, inte ätes med sked utan efter »noter», inte kryddas med peppar utan med bakladdningsgevär. Och grytan, som den kokas i, heter »de svartes verldsdel» eller »det mörkaste Afrika». Och då soppan en gång blir färdig, d. v. s. då makterna fått hvar sitt stycke af Afrika och urinvånarne blifvit utrotade medelst civilisation, bränvin och repetergevär, så blir det den stora frågan om icke respektive bordsgäster komma i håret på hvarandra. Det brukar gå med stormakter, som skola dela en kontinent, ungefär som med hundar, hvilka fått tänderna i samma köttben, det aflöper sällan utan morrningar och slagsmål.

Ja, nog af! Min tanke är den, att der nere i »de svartes verldsdel» kokas en politisk svartsoppa, som, då det anmäles: »bordet är serveradt», icke kommer att smaka det på blodmat något kräsmagade Europa synnerligt väl.

I Norge kokas ock en politisk svartsoppa, men den är svartare än annan svartsoppa, ty dess hufvudbeståndsdel består af den svartaste otacksamhet. Mästerkockarne heta Björnson och Ullman och de spara ej på kryddorna.

Det kan dock hända att soppan »skär sig» till sist, och inte heller är det omöjligt att »köksbjörnen» bränner fingrarne, då grytan skall lyftas af elden.

Den som lefver får se.

Fonografen.

Det är en högst kuriös uppfinning, den der fonografen!

Tänk hvilket inflytande den kan komma att utöfva på den historiska forskningen och på vördnaden för och dyrkan af våra stora minnen — i framtiden förstås. Föreställom oss t. ex. att man en gång i, låtom oss säga, tjugonde seklet rest en staty af någon stor, i verldsutvecklingen djupt ingripande man t. ex. skräddaren Palm. Man skall då, ett århundrade efter hans död, icke blott kunna studera hans drag i bronsen, mäta hur mycket det ena benet varit längre än det andra och observera hur »Folkviljan» sticker upp ur bakfickan, utan man skall äfven, om man trycker på en liten knapp å monumentets piedestal, genast förnimma hur ett brusande flöde af Palms egenmuntliga folkmötesvälta- lighet susar kring öronen med en friskhet, som hade den samma dag, i stället för ett helt århundrade till- baka i tiden, gått öfver den store reformatorns läp- par. »Bukoxar» och »menschohet» och andra den store mannens klassmedveta välta- lighetsblomster skola klinga fram ur den hårda bronsen och väcka tjugonde

århundradets svenskar till beundrande vördnad för sina stolta minnen.

Och när en tjuogoandra århundradets Örebroare, på hemväg från stadskällaren så der ut åt småtimmarne, under vinglig stråt råkar att törna emot fotställningen af Bergströmsstatyen på torget, så skall han höra huru ett »es cadaver» klingar genom natten, ett återljud från svunna tiders parlamentariska ära. Ty naturligtvis skall man hädanefter aldrig resa en stor mans staty, utan att i den samma låta infatta en fonograf, som vid anfordran återger det viktigaste och mest karakteristiska af hvad den store mannen yttrat, medan han ännu slet sitt munläder här nere i det jordiska gruset.

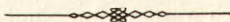
Hvilken skada att uppfinningen af fonografen skulle komma så sent. Det är nemligen en oersättlig förlust, att så många af våra stora minnen äro stumma. Hur trefligt skulle det ej varit, om lite af skriket, för hvilket Jerikos murar föllo, eller af Israeliternas knorrande eller af Ciceros värtalighet eller af Luthers bordstal eller af Napoleons monologer på S:t Helena eller af »stamfaderns» första stammande utgjutelser, då han kände den Helsingborgska marken smeka sina fotsulor vid landstigningen i det rike, som utsändt en underlöjtnant att kalla honom till konung, eller några fraser af den punschdrypande skandinavism, som på femtioalet slog sin brokiga regnbåge öfver Öresund, kunnat på fonografisk väg fortplantas till våra dagar för att upplysa vårt förstånd och värma våra sinnen. Den histori-

ska vetenskapen skulle då fått en helt annan pregel. En professor, som föreläste i historia, behöfde nemligen då endast samla en del fonografiska vaxrullar på sin kathedr, sätta dem i apparaten, draga upp den som en speldosa och derefter låta vederbörande stormän sjelfve berätta sina stordåd. Det blefve en, om icke åskådnings-, så åhöringsmateriel af yppersta slag. Tänk hvad framställningen då skulle kunnat bli lefvande och huru hvarje viktigt moment i historien skulle fått tala för sig sjelf.

Och tänka vi oss den, som vi hoppas icke allt för aflägsna dag, då fältmarskalken Magnus Stenbocks ryttarstaty skall resas på torget i Helsingborg, hvilken enorm effekt skullé det ej då gjort, om det vördade festföremålet pr fonograf kunnat uppmuntra festtalaren med ett: »Se morsk ut, min gosse, så springer dansken för dig.»

Men hvarje sak bör ses från mer än en sida; så äfven fonografen. Det är icke alltid man kan obetingadt glädja sig öfver att den förmodligen snart skall vara lika allmän som telefonen. Nog har det t. ex. ofta varit fallet med mig att jag, efter åhörandet af ett tal, tacksam utbrustit ur djupet af mitt hjerta: »Gud ske lof att ingen fonograf var närvarande med sin hotelse att låta oss få höra det der talet en gång till.»

Saken är den, att om alla dumheter som talas skulle magasineras, så blefve till slut den menskliga intelligensen allt för trångbodd.

Fjerde statsmakten.

Leifvet har sina stormakter liksom politiken och en af de mäktigaste och äldsta är kungliga svenska afundsjukan. Man kallar pressen »tredje statsmakten»; jag skulle på goda grunder vilja kalla afundsjukan den fjerde. Och mången gång är den mäktigare än alla de tre föregående tillsamman tagna.

Historien förmäler att sagokonungarne Alrik och Erik slog ihjel hvarandra med ett betsel, naturligtvis af afundsjuka beträffande de vackraste hästarne, ty smaken för vackra hästar och vackra flickor är en kunglig svaghet med urgamla anor. Och allt sedan den tiden ha konungar och stormän visat stor benägenhet att lägga betsel på allt skapadt, undantagande sin egen afundsjuka.

Men ingenting kan fortfara genom seklerna utan att beröras eller omgestaltas af verldsutvecklingens eviga lag, så icke heller afundsjukan. Nittonde seklet har klädt den i finare former än den robusta enkelheten under ynglingaättens rättframma tider, men andan är den samma. Då uppträdde man i djurhudar och slog hvarandra ihjel med betsel. Nu lägger man deremot konvensansens betsel på sina känslor, men dräper nästans goda namn och rykte

med "ena åsnakindboga", allt under det man i frack och hvit halsduk stoltserar öfver civilsationens framsteg — undantagande en eller annan ulf i fårakläder, som genom denna sin utstyrel pointerar en viss förkärlek för den gamla nationaldräkten.

Värst grasserar dock nittonde århundradets afundsjuke i småstäderna, der den efter hand uppammats äfven till *stadsmakt* — och dertill nära nog den första.

Har fru Petterbom fått sig en ny vinterhatt, som är tre kvarter hög och sålunda tillräcklig att störa hela den qvinliga församlingens andakt under högmessan, så håller fru Jönsonius på att spricka af afundsjuke, innan hon lyckats förskaffa sig en hatt på en aln. Har fabrikör Skrävelin efter mångåriga förtjenster om sin egen kassakista ändtligen sett sina förhoppningars aftonstjerna i form af en vasatrissa gå upp på venstra sidan af sin frack, så börjar rådmän Wränglagius att magra, gråna och få magsyra, ända tills nordstjernans trolska ljus breder sitt försonande skimmer öfver hans bockar i maktens förstuga.

Stoltserar tidningen "Nyaste Veckoklandret" med två spalter mera annonser pr nummer än "Dagliga Hjernförmörkelsen", så vet sig det senare sanningsvittnets redaktion ingen lefvande råd förr, än den med lock eller pock lyckats inbilla en eller annan lättrogen annonsör, att ingen läser det förra bladet.

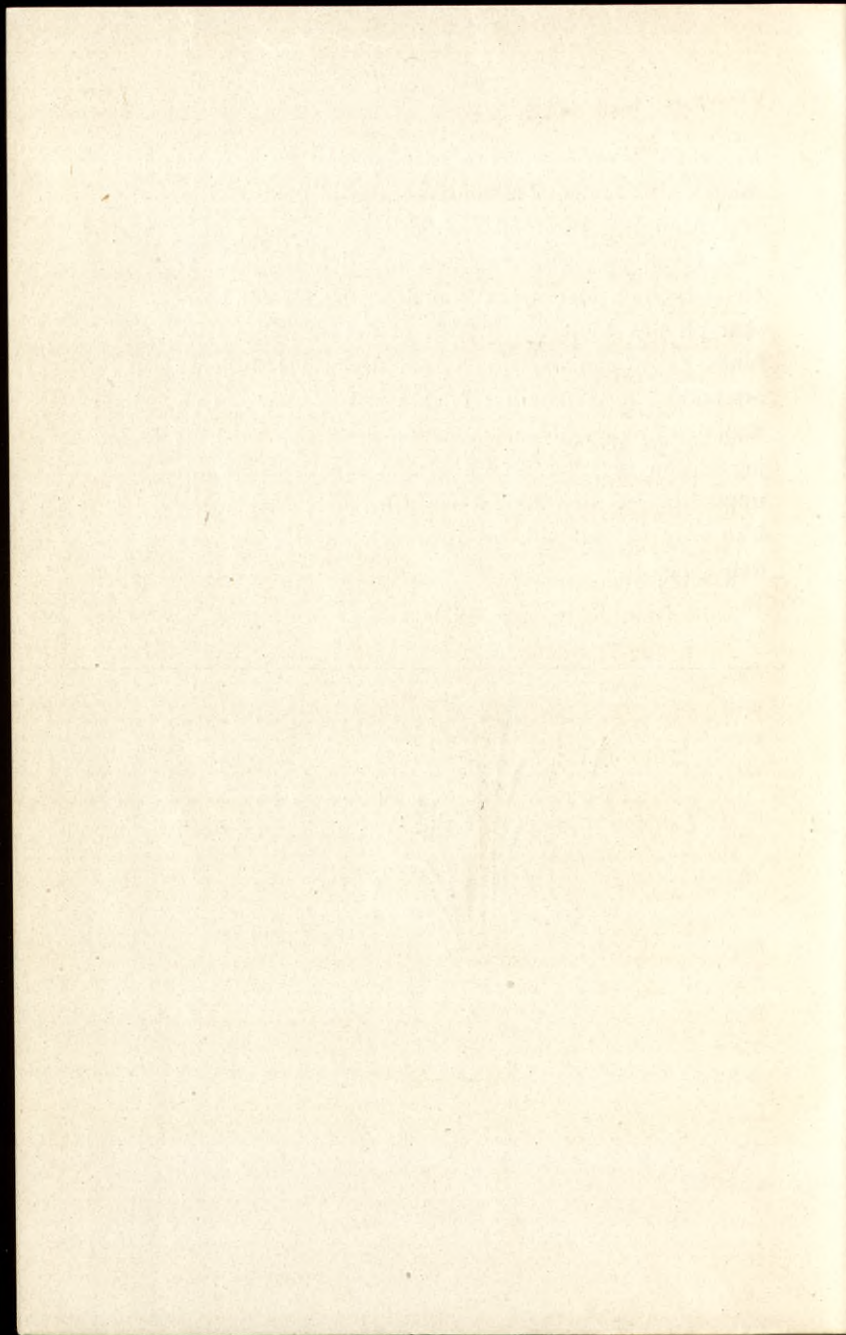
Har enkefru ryttmästarinnan von Sqvallerkaskad skänkt ett halft dussin silkestickade blöjor till fonden för en asyl för svanslösa kattor, så kan grossörskan

Vexelfors icke sofva om nätterna förr än hon till samma ädla ändamål aflemnat ett dussin guldstickade.

Men nog nu med exempel!

Hvad jag velat framhålla är att afundsjukan är en stats- och stadsmakt, som innästar sig och herrskar på alla möjliga områden af det menskliga samsamfundets och samlifvet, och som därför väl förtjenar att hedras med namnet: "fjerde statsmakten". Och nationell är den äfven, så nationell till och med, att jag nästan betviflar att en genuin svensk skulle rätt uppskatta ens den himmelska saligheten, såvida den icke vore så inrättad, att hvar och en tror sig vara den saligaste.

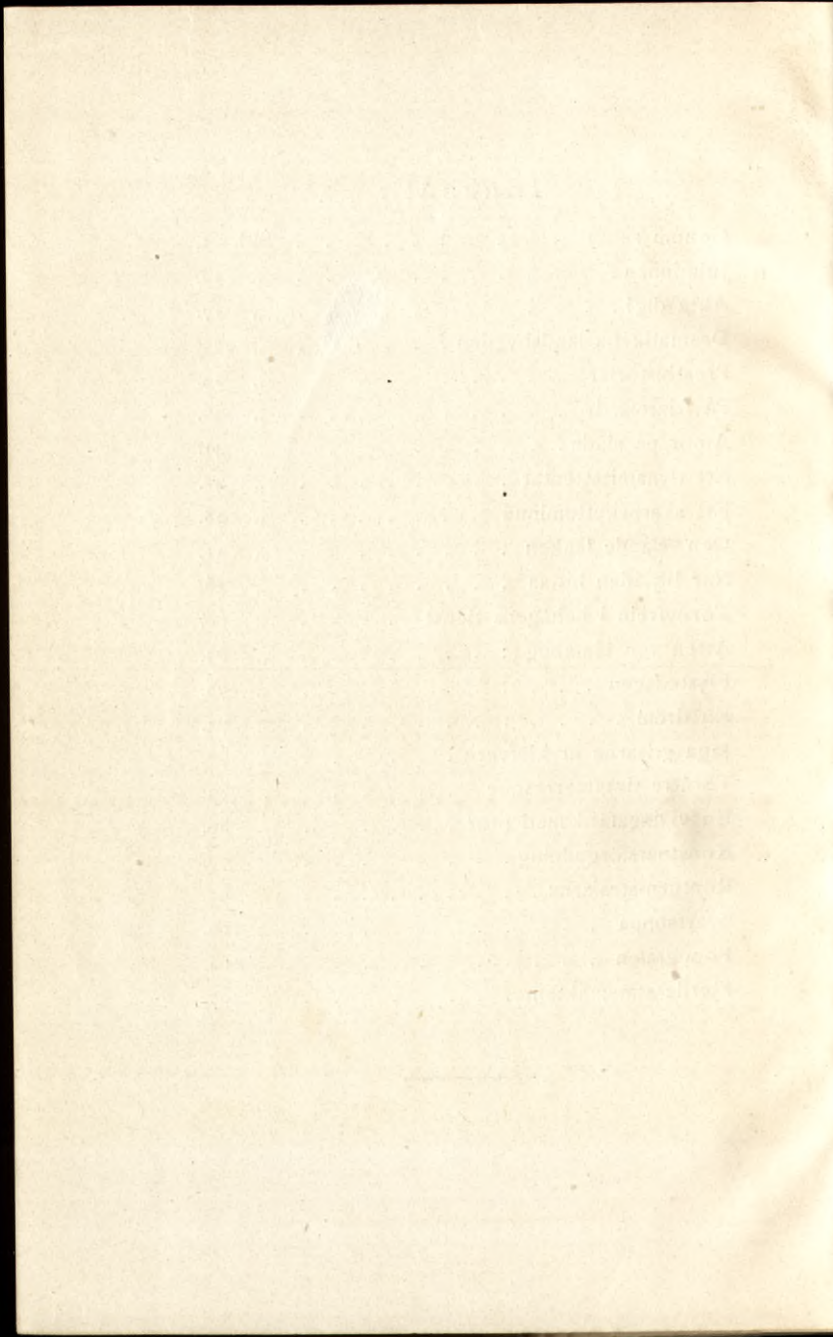

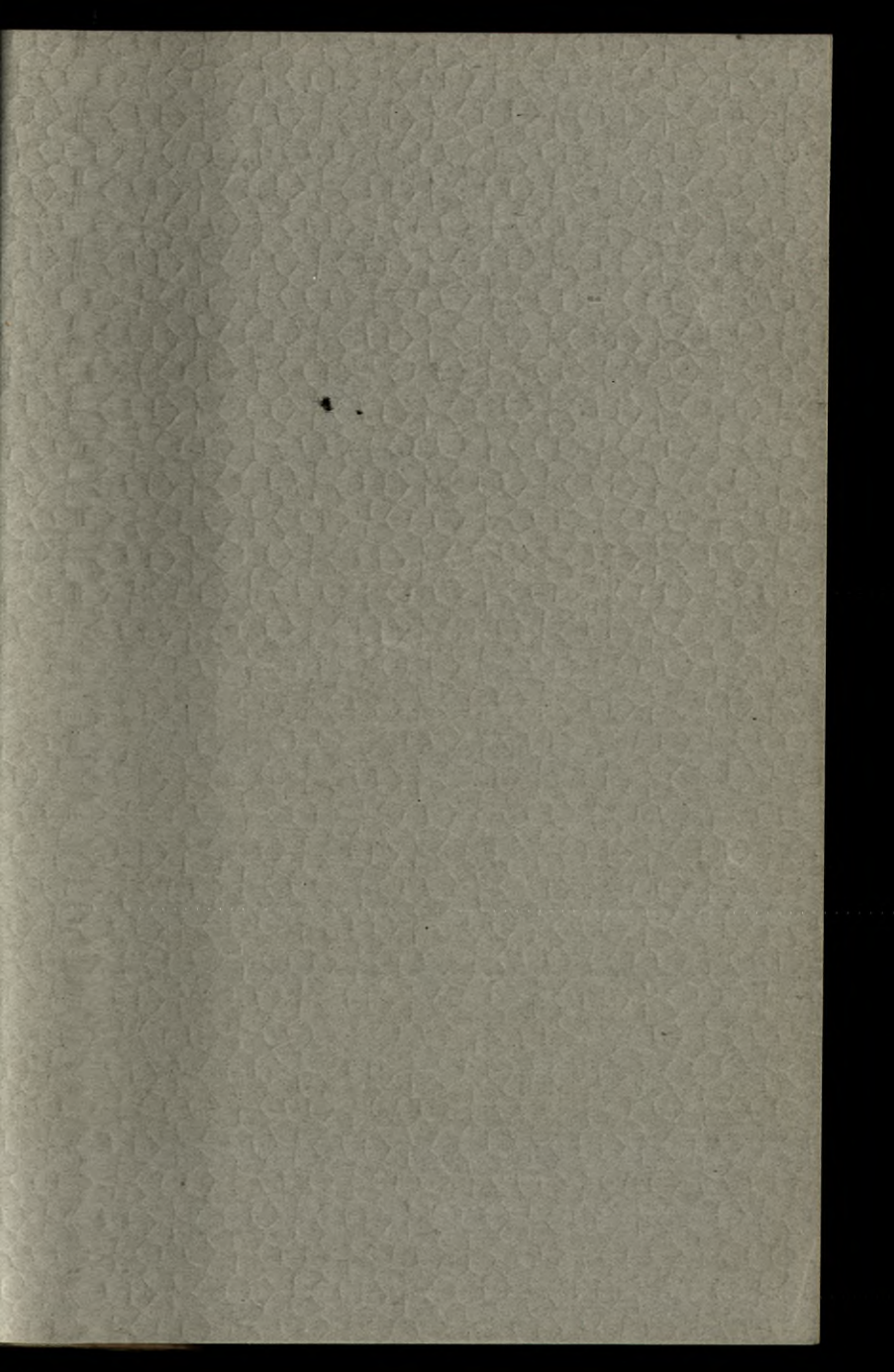

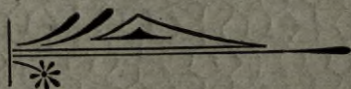
Innehåll:

Genom rutan	Sid. 5.
Julminnen	” 12.
Akta dig!	” 17.
Dramatik på landsbygden	” 23.
Presthistorier	” 29.
På friarefärd	” 36.
Amor på släde	” 41.
Ett dynamitattentat	” 45.
Ett skarpskytteminne	” 48.
Den felande länken	” 51.
När blylådan hittas	” 56.
Tordyveln i behagens tjänst	” 60.
Ätten von Humbug	” 65.
Flyttedagen	” 70.
En dröm	” 74.
Jaga grisarne ur klöfvern	” 78.
Théâtre tintamarresque	” 83.
En vikingafärd med otur	” 86.
Konstnärsförgudning	” 90.
Röntgen-strålarne	” 95.
Svartsoppa	” 100.
Fonografen	” 104.
Fjerde statsmakten	” 107.

Pris kr. 1: 50.

HELSINGBORG 1896.
Tidningsaktiebolaget Skåne-Hallands boktryckeri.